

Mark

Saadanii Kaimana'o Kuwai

Mark

Di'oraz kaarita dau'a'o

Di'oraz kaarita Mark saadani. Jesus mawakan na'iki ukadishitan dono pamawaka-kizi iki, pa'ina'o zii Mark uruu dono. Apostle Peter minauda'uitapauzonii uruu pakakuwaatinan dono. Wuru'u Mark saadaniaz, Peter tukapanii na'iki uabatanii kida Jesus di'iki. Rome iki'o wuru'u usaadanuz pakaaritan mishidainao Gentilenao ati'o, pataka'uta-kariwainauz.

Dobata Mark saadan Jesus sha'apatanii kida dau'an, na'iki utominapakan dau'u pidannao kapam. Karikaonan da'i Mark dakotauzon Jesus Tiichaa kii.

Kiwiitapa, pakaaritan ida'a, Mark kowaadan Jesus uruu Tominkaru dani. Udauna'an ukowaadan na'apam Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kinai, aona'o turuu pidan sha'apatan, soo Tominkaru pa'an. Na'iki ukowaadan Jesus, uruu Jewnao zaudapauzoniaz kazannaata'o ni'oraz paugaru. Uruu Jewnao dakotaniaz Messiah kii Hebrew paradan ida'an; Greek paradan ida'an udakota-kaao Christ kii. Na'iki Jesus dakotan paugaru Daonaiora Aokazi Iki'o^a kii, utukapa-kidan Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru aokazi iki. Na'iki utukapa-kida mishi'o pidan paugaru, na'iki Tominkaru kapam.

Mark kowaada kapam na'apam pidannao sha'apatinan, oo na'apam ikian Jesus kuwaa na'iki usha'apatanii kida dau'an. Mark saadan pakaaritan, utukapa-kida'azon idi mishi Jesus aipan ipai pidannao (Jewnao na'iki Gentilenao) tominpan pa'idi'iki. Uaipan pidannao aitapan, pidan tominpa'o Jesus di'iki, umashaapan nii kaimanaaka Jesus tuma, na'iki ubaokopatan nii panyukunuu Jesus tuma.

Kaina'a Mark dau'u kida'o kowaada-kaao Tominkaru Paradan (New Testament) ida'a. Panaadon udakota-kaao John Mark kii. (Puawunuuta Acts 12:12, 25 ida'a; Acts 13:5, 13 ida'a; Acts 15:37-39 ida'a; Colossians 4:10 ida'a; 2 Timothy 4:11 ida'a; Philemon 1:24 ida'a.) Iriba pidan zauda-kidan Mark wuru'u dakota-kariwaiz pa'ina'o pidan nii Mark 14:51-52 ida'a'oraz.

---

^a *Daonaiora Aokazi Iki'o*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaadakinoo di'ii.

Kaarita buutinpan kida

Jesus sakadan pakaudinan	1:1-13
Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka	1:14—9:50
Jesus kaudinaan pamakopan dono Jerusalem iti	10:1-52
Jesus sha'apatanii kida pazowii-kaao ua'ii	11:1—14:42
Jesus zaamata-kaao, na'iki uzowii-kaao	14:43—15:47
Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati	16:1-19

John Chikaawunuupauzo kaudin- kizi daua'o

(*Matthew 3:1-2; Luke 3:1-18;
John 1:19-28*)

1 ¹Di'i Kaimana'o Kuwai saka-
dinan Tominkaru Dani Jesus
Christ daua'o. ²Usaadinpan prophet
Isaiah kaaritan kawana'ati:

“Tominkaru kian,
‘Ōdyuudan nii kakuwaapa'o
nii pu'ua'ati,
saabaa'o nii dunapo pu'ati.’

³Kaina'a'o nii pidan kadakoin-
pan diiwa,
mapidantaka'o amazada ii
aka:

‘Putoma dunapo Naobanai ati,
pusaabaa sakitapa uchi'ika
kizi nii!’ ”

⁴Mishi John Chikaawunu-
pauzo aidinan mapidantaka'o
amazada ii, karikaonan ukadako-
tinan chikaawunuin-karu dau'u.
“Utanawatina'a naa u'oiian ai na'iki
uchikaawunuina'a naa. Uruu Tomin-
karu mainaabatan nii u'oiian,” ukian

pidannao ati. ⁵Iriba pidannao
Judea Baara anainao na'iki donoi
Jerusalem iki kida'o wa'atin ĩabata-
pa'anan John kuwaa. ĩkowaadan
pa'oiian kida, na'iki John chika-
wunuuan ĩdyaun Jordan Wa'o
ii. ⁶Ukamichan toma-kaao camel
idi idi'o, kaina'a kapam uzadawu
wuzada-kariwai madai, na'iki
uwanyukunuu nii manorunao^b
na'iki maaba.

⁷Aizii John kian pidannao
ati, “Pidan wa'atipa'o ōdawu'ati
kaina'iki, uruu powa'a'o zii
umanawunun ō'ai. Aonaa ōturan
ōbuzuutan udazkidi zunaa.^c

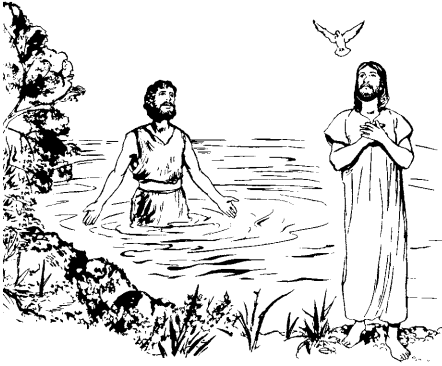
⁸Ōchikaawunuuan unao wunu idi,
mazan uruu, uchikaawunuuan nii
pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi.”

Jesus Chikaawunu-kaao na'iki utiwaa-kidapa-kaao

(*Matthew 3:13—4:11;
Luke 3:21, 22; 4:1-13*)

⁹Aonaa utomunu'ikin Jesus kaa-
wan dauna'an Nazareth iki, Galilee
Baara ia'oraz wiizai. Na'apain John

^b 1:6 *manorunao*: oo chiwao, iriba'oraz ĩmashaapan. ^c 1:7 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

*Kaimana'o Doronaa kaawan
Jesus ida'ati orid kawan (1:9-11)*

chikaawunuuan uruu Jordan Wa'o ii. ¹⁰Jesus koditan dauna'an wunu di'iki, sariapa utukapan aokazi da'ata-ka'o, na'iki Kaimana'o Doronaa wa'atin u'ida'ati orid kawan. ¹¹Parada-karu kian aokazi iki, "Pugaru mishi òdani òmarainapanii; kaiman manawun ònyukunuu pu'ati."

¹²Udauna'an Kaimana'o Doronaa dyuuda'akan naa umakon mapidantaka'o amazada di'iti. ¹³Na'ii umashaapan to'ora kida'o aimakannao bii an 40 kamoo. Na'ii Satan tiwautan patanawatan uruu oia'o di'iti, mazan angelnao kaawan idi u'ida'ati, ìkaminka'utan naazu.

*Jesus kaawan ukowaada'anan
Kaimana'o Kuwai*

(Matthew 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴John taraa-ka'o dauna'an, Jesus makon Galilee Baara iti,

ukowaada'anan naa Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o. ¹⁵Ukian pidannao ati, "Aizii kamoo mishii-nan kaawa'azon naa, Tominkaru Naobanai-tinan maonapata'a naa. Utanawatina'a naa u'oian ai kida na'iki umishida wuru'u Kaimana'o-raz Kuwai."

Mark

Kopautapauzonao da'anan Jesus

¹⁶Jesus makopaanan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon pa'inawuzu Andrew tuma. Ìzaamaapan kopau pasairon ida'an karishii baoko iki. ¹⁷Jesus kian ì'ati, "Uwa'ati òtuma òtominapa-kida kizi unao uzaamaapan dau'u pidannao." ¹⁸Sariapa ìwa'aka'akan pasairon kida na'iki ìda'ana'akan naa uruu.

¹⁹Na'iki'o udobata'akan, sariapa utukapan dya'utam pidannao koshan, James na'iki John, ìnao Zebedee dainao. Ìminziwatan pasairon kida pakanawan zo'o. ²⁰Sariapa Jesus dapadan ìdyaun paminauda'unao nii. Uru'u naa ìwa'aka'akan naa padaru Zebedeez kanawa zo'ii poitoruinao tuma, ìmak'o'okan naa Jesus tuma.

*Ma'ozaka'o ida'an Jesus
tominapatin-kidan pidannao
(Luke 4:31-37)*

²¹Uruu dauna'an Jesus kaawan Capernaum iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki Sookapa-karu Kamoon dono'o naa, Jesus makon synagogue^d iti. Na'ia'a naa ukaki-

^d 1:21 *synagogue*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

naopan pidannao. ²²Pidannao abatapainauz uruu, tuukii ïdi'itinpan uparadan dau'u, usha'apanum kau'an utominapatin-kidan idi ïdyaun paaitapan ida'an pa'an, aonaa wunao kawan mani'i tiichaa-pauzonaouz Moses kakinaori dau'u.

²³Upu'u pidan, oia'o doronai zaamatapanii morotan synagogue nazo iti, sariapa ukadakonaa-kan. ²⁴Ukian, "Jesus, Nazareth san, kanom dii pusha'apata'azon watuma? Puwa'atin pumainaa-bata'azon sha'a waunao? Õaitapanii pugaru Tominkaru di'iki'o puwa'atin."

²⁵Sariapa Jesus mashaatan oia'o doronai, ukian, "Pumashaada na'iki pukodita wuru aia'a pidanaz." ²⁶Sariapa wuru'u oia'o doronaiz ziiutapanuzu na'iki ukadako'okan diiwa kapam, uruu mazan uso'otina'akan naa u'idi'iki.

²⁷Uruu dauna'an tuukii manawun pidannao di'itinpan. Na'iki ïpishautaakan pa'atiaaka kida, "Sha'apa'oram kaduz kakinaori'i naa wuru'u? Pa'ina'ora'a naa kakinawapa-karu aona'o waabatauzon? Di'ora'a pidan paradinan pama'ozakan ida'an, atii oia'o doronainao izo'ati zii uparadan."

²⁸Uruu idi kadiman ukaunama-naata-kaou ipai wiizainao kawana'ati Galilee Baara ii aka.

Jesus kakudan pidannao

(Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41)

²⁹Jesus ipaian dauna'an pachoochiipan synagogue ii, na'iki ukoditan paminauda'unao

tuma. Ìmakon sariapa Simon na'iki Andrew dapu iti, James na'iki John mako'o kapam ïtuma.

³⁰Uruu dono Simon imauzo karina'o, tuukii omada wiichan pakarinaan idi, aonaa turuu okadi-shitan. Aizii Jesus kaawan pu'u na'iti, sariapa ïkowaadan okari-naan u'ati. ³¹Jesus makon o'idi'iti, sariapa uzaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukadishita-kidanuzo. Uru'u naa okakuda'akan, udauna'an otaan naa ïwanyukunuu nii.

³²Uruu wachuupunin, kamoo tipitan dauna'an, pidannao kaawakidan Jesus ida'ati, ipai karinainao na'iki oia'o doronainao zaamatapaniinoo kida kapam. ³³Ipai na'ii sannao kasaba'ukinan kida kabaun panibazoota an. ³⁴Uruu dono Jesus kakudan iriba karinainao na'iki iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao ai kapam. Aonaa utaapadan oia'o doronainao paradan, usha'apanum kau'an ïaitapan idi uruu.

Jesus kakinaopan Galilee Baara ii

(Luke 4:42-44)

³⁵Ba'oran kamoo wakankanaanin, Jesus koditan kabaun iki. Umakon paba'orantin wiizai iki mapidantaka'o amazada iti, na'ia'a naa utoriinpan. ³⁶Simon na'iki uminauda'unao, ïdawatapan naa uruu, ³⁷atii ïikodanuzu. Ìkian u'ati, "Ipai pidannao dawatapan pugaru."

³⁸Jesus kian ï'ati, "Wamako ba'oran wiizai kida di'iti. Na'ii aka'o nii òkakinaopan, usha'apanum kau'an na'apa'o dau'ati'o òwa'atin

da'ati'i." ³⁹Uruu idi Jesus chi'ikapan ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati, ukakuwaapatinan ipai synagogue kida kawana'ati, na'iki ukodita-kidan ipai oia'o doronainao pidannao ai kida.

Jesus kakudan pidan powaa iti

(Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16)

⁴⁰Pidan kaawan Jesus ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi^e idi. Ukodoru'ukan ukanaapu itinapu, tuukia'o ida'an upishaan, uaipan Jesus kaminka'utan paugaru. Ukian, "Punyukunuu na'apan an, pusaabaa wuru'u òkabishopanuz."

⁴¹Jesus kasha'ora-kida uruu na'iki upishatanuzu paka'u idi, "Oo, na'apa mishi ònyukunuu, òkaminka'utan nii pugaru." Na'iki ukian, "Pusaabain powaa iti koshan!" ⁴²Sariapa mishi umada saabaina'akan. ⁴³Udauna'an Jesus kakinaowa'akan naa uruu, udyuuda'akan naa kapamaz. ⁴⁴Upu'u ukian u'ati, "Puabata, aonaa pa'i pukowaada'ana'a pidan ati. Mazan pumako sariapa faadaa di'titi utukapa kizi pusaabaa-ka. Na'apain putaa'a naa uzainao faadaa ati, uzowii kizi'i naa ìdyaun kawaodapa-kizai paawa ii, Moses kakinaori kawana'ati,^f na'iki pidannao tukapa kizi mishi kaimana'a naa pusaabaa-ka."

⁴⁵Uru'u naa mazan pidan mako'okan naa, na'iki ukaku-

waapan ipai amazada kawana'ati na'apam pasaabaa-ka. Kuwai abata-ka. Idi'i naa ipai wiizai kida kawana'ati, aona'a naa Jesus ka'ii-tan pa'aidinan wiizai kida di'titi. Usha'apanum kau'an uaitapanii iriba'o nii manawun pidannao zaudapan paugaru na'ii. Una'iaapan naa umashaapan mapidantaka'o amazada di'ii. Na'iti'i naa pidannao makon u'idi'iti ipai Galilee Baara iki kida.

Jesus chi'ika-kidan

machi'ikaka'o pidan

(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

2 ¹Jesus kiwan powa'a iti Capernaum iti. Aonaa zii kamoo dobatan iriba, udauna'an, uunamunaa abata-ka. Kaina'a uruu pasookapauzo-kizi kabaun di'ii. ²Uruu idi iriba pidannao baokopatinan u'ida'ati, pida kabaun nazoo, atii paniba ii aka. Jesus kowaadautan pu'u Kaimana'o Kuwai ì'ati, ³uru'u naa 4 pidannao kaawa-kidan machi'ikaka'o pidan Jesus ida'ati, ìaipan ukakudanuzu. ⁴Mazan pidannao iriban idi aonaa ìaitapan na'apam pamorota-kidan uruu Jesus di'titi. Uruu idi ìbadakatan kabaun zowau'u, na'iki'i naa ìmorota-kidan wuru'u machi'ikaka'oraz pawashatinapa-kizi baara an.

⁵Jesus tukapan idi mishi ìmishidan tuukii manawun, ukian machi'ikaka'o ati, "Òdani, pu'oian mainaabata'aka-ka. Oa' naa."

^e 1:40 *kichana'iki-kia'o bishoi*: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'titi. Putukapa kaarita tokon ii Masha'apannaada-kinao di'ii. ^f 1:44 Leviticus 14:1-18

machi'ikaka'o pidan toka-kida-ka'o Jesus ida'ati (2:4)

⁶Na'a'o kapam tiichaapauzo-nao Moses kakinaori dau'u ībii'i īsakanatapan. Sariapa īdi'itinpan. ⁷“Kandii nii uparadan kaikapa'a? Uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an! Soo bouda'apa Tominkaru turua'o umainaabatan pidan oian.”

⁸Jesus aitapa na'apam īdi'itinpan, uruu idi ukian ī'ati, “Kandii nii udi'itinpan ōdau'u kaikapa'a? ⁹Na'ia'oram masha'apannaa: 'ipai pu'oian mainaabata-ka'o' kii, oo 'pukadishita na'iki puchi'ika' kii?

¹⁰“Ukau'an, ōaidan nii u'ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o

kaina'a uma'ozakan da'a'a imi'i baara'a, turuu umainaabatan oii-karu kida.” Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati, ¹¹“Ōkian pu'ati, pukadishita, puzaamata puwashatinapa-kizi, na'iki pukiwa'a naa pudapu iti.”

¹²Ipai awunuutapainao awun za'a, machi'ikaka'o pidan kadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki ukiwa'akan naa padapu iti. Tuukii īdi'itinpan na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru. Īkian, “Mishi'o mishi Tominkaru umanawunun! Aonaa watukapauzon aimakaan sha'apata-ka'o kaikapa'a!”

*machi'ikaka'o pidan
kadishita'akan naa
na'iki una'akan naa
pawashatinapa-
kizi (2:11)*

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

¹³Jesus makon koshan Galilee Karishiiz danoma iti. Iriba pidannao kaawan u'idi'iti, na'iki ukakinaopan ĩdyaun. ¹⁴Udauna'an udobatapan pu'u utukapa Levi, Alphaeus dani, zaamaapauzo tax puraatannaa, ^gsakanatapan pakaudin-kizi kabaun nazo ii. Jesus kian u'ati, "Puwa'ati ōtuma." Levi kadishita'akan uda'ana'akan naazu.

¹⁵Aizii Jesus aroopan dono'o naa Levi dapu ii patominapa-kida-

niinao tuma, iriba zaamaapauzonao tax puraatannaa na'iki ba'oran oiainao pidannao da'anpan Jesus. Na'ii ĩaroonpan utuma kapam. ¹⁶Na'a'o kapam ĩbii'i tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainaouz Phariseenao ^hdi'iti. Ītukapan idi uaroonpan wunao tuma'a oiainao pidannao, na'iki zaamaapauzonaouz tax puraatannaa, sariapa ĩpishaan utominapa-kidaniinao, "Kandii nii Jesus aroopan kaikapainao pidannao tuma'a?"

¹⁷Jesus abata na'apam ĩkian, na'iki ukian ĩ'ati, "Ziwu'o pidan, aonaa uaipan daakataa, soo karina'o. Ōwa'atin aonaa ōdapada'anan mani kaimanainao, mazan ōdapada'anan oiainao pa'an."

Sanadinapa-karu

(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

¹⁸Baukapaiman John Chikaa-wunuupauzo kakinaopauzoniinao na'iki Phariseenao sanadinpan. ⁱPidannao pishaan Jesus, "Kandii nii wunao sanadinpanu'u, mazan putominapa-kidaniinao aonaa ĩsanadinpan?"

¹⁹Jesus kian, "Turuu uaitapan dapada-kariwainao kiwan maaroo-paka-daun, mazida'o aroapa-kizi iki? Aonaa! Mazida'o na'an pu'u manawun ĩtuma aona'o nii ĩmaaro-apakan. ²⁰Mazan kamoo kaawan nii, uruu mazida'o na'aka-ka-

^g 2:14 zaamaapauzo tax puraatannaa: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^h 2:16 Pharisee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ⁱ 2:18 sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

ni'i naa i'ai. Na'apaini'o nii pa'an isanadinpan.

²¹“Aonaa na'ia'oram pidan zimindotan pakamichan zaam pa'ina'o kamicha idin idi, uchikaa-kaao dono sariaapa'o nii pa'ina'o kuzuutanuzu powa'a zii manawun. ²²Aonaa pa'ina'o toma-kariwai riwunii paidauzo-kaao kaiwapa-kariwai'i naa riwunii kinnaa' zoi'ti. Upaida-kaao an uzo'iti, riwunii kata-man dono, sariaapa'o nii riwunii tada'okanuzu na'iki uwakudinan nii, ukinnaa aona'o ni'i naa ukai-waa-kaao powa'a kapam. Uruu idi pa'ina'o riwunii toma-kaao an, pa'ina'o nii ukinnaa toma-kaao kapam.”

Sookapa-karu Kamoon naobanaa
(*Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5*)

²³Jesus dobatapan zakapu zo'an Sookapa-karu Kamoon dono. Utominapa-kidaniinao makopaanan pu'u utuma, ikaraowaanan paoribai wheat aka inikapaanan naazu. ²⁴Na'a'o Phariseenao ituma. Sariapa ikian Jesus ati, “Putukapa, putominapa-kidaniinao, aonaa iizo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u isha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono.”^k

²⁵Jesus dako'atin idyaun, ukian, “Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru'u uzamazin dono'oraz paminauda'unao tuma? ²⁶David morotan

Tominkaru Dapu iti, na'iki unikan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Faadaa Abiathar kazowautapan dono'o Tominkaru Dapu, wuru'u ina'apainapanuz. Wakakinaorinaa kiauuzon pu'u soo faadaanaou'o nii nika wuru'u breadiz. Mazan David upu'u unikanuz na'iki utaa kapamaz paminauda'unao ati.”

²⁷Udauna'an powa'a zii ukian i'ati, “Sookapa-karu Kamoon toma-kaao pidan ati'o, aonaa pidan toma-kaao Sookapa-karu Kamoon ati. ²⁸Ukau'an Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu Sookapa-karu Kamoon Naobanaa pa'an.”

Pidan aona'o uka'u kaimanan
(*Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11*)

3 ¹Jesus makon naa powaa iti synagogue iti, na'ia'o pidan aona'o kanom usha'apatan paka'u mawakan idi. ²Na'a'o pidannao Phariseenao bii'i, iaipan patukapan Jesus sha'apatan pana'iti'o aimakaan pakakinaorinaa ai. Uruu idi iaipan naa patukapan ukakudan nii mani wuru'u pidanaz Sookapa-karu Kamoon dono oo aonaa. ³Jesus kian wuru' ati'i pidanaz aona'oraz uka'u kaimanan, “Puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati.” ⁴Udauna'an Jesus pishaan pidannao kaikapa'a: “Na'apa dii kakinaorii aipan wash'a'apatinan Sookapa-karu Kamoon dono? Wakaminka'uta oo wapataka'uta wairiban? Wakakuda oo wazowii pidan?” Mazan aonaa

^j 2:22 *riwunii kinnaa*: wine kinnaa. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^k 2:24 Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ikaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

karikaonan ïdako'atin uparadan. ⁵Uruu idi Jesus to'oran, uawunuudanaan ï'ati. Una'apan pu'u tuukii ukasha'ora-kidan ïdyaun, ïkashadamikin pu'u. Uruu dauna'an ukian pidan ati, "Putunuuta puanoba." Utunuuta'akanuzu, sariapa uka'u saabaina'akan. ⁶Uruu idi'i naa Phariseenao mako'okan naa synagogue iki, ïmiitiniipan Herod pidannao tuma, na'iki ïbaokopatan padi'itinpan ïaipan pazowian Jesus.

Iriba'o pidannao karishii danoma'a ïbaokopatinan

⁷Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma Galilee Karishiiz danoma iti, na'iki iriba pidannao da'anpan uruu na'iti. ïwa'atin Galilee Baara iki, Judea Baara iki, ⁸na'iki Jerusalem iki kida. Na'iki ba'orainao wa'atin kida Idumea Baara iki, waoko itanpu'oraz Jordan Wa'o ai baara iki, na'iki ba'orainao Tyre na'iki Sidon Baara iki kida. Ipai wuru'u pidannao kaawanuz na'ati ïabatan idi'o Jesus sha'apatan kaiman kida'o aimaakan. ⁹Pidannao iriban idi utukapan, udyuudan patominapa-kidaniinao na'akan kanawa pa'ida'ati, aonaa uaipan pidannao chakatinan pa'ida'ati. ¹⁰Usha'apanum kau'an ukakudan dauna'an iriba karinainao pidannao, na'iki ba'orainao dikintinan ïaipan papishatan uruu. ¹¹Na'a-painim karikaonan pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a tukapan Jesus,

sariapa udorauta'akan ukanaapu ati pakadakoinan tuma, ukian u'ati, "Pugaru mishi, mishi'o Tominkaru Dani!"

¹²Mazan Jesus kakinaowan oia'o doronainao ma'ozaka'o ida'an. Ukian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom kaduz wuru'u ôgaruz."

Jesus zaamatan 12 pidannao patominapa-kidaniinao bii iki (Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

¹³Jesus makon naawazi paawa iti, na'iki'i naa udapadan pa'ida'ati pidannao paaiapaniinao. Uruu idi ïmakon u'idi'iti. ¹⁴Ïbii iki'i naa uzaamatan 12 pidannao. Udakotan ïdyaun apostlenao¹ nii. Jesus kian pazaamataninao ati, "Ôzamatan unao mashaapa'o nii ôtuma. Ôdyuudan nii unao kakuwaapatinanoo nii kaimana'o parada-karu dau'u, ¹⁵na'iki ôtaan nii uma'ozakakinaa nii uwaata-kinaa nii oia'o doronainao."

¹⁶Kaikapa'o ï'uu kida wuru'u 12 uzaamataninaouz: Simon (Jesus ka'uutaniazu Peter kii), ¹⁷James na'iki John, Zebedee dainao (Jesus ka'uutan ïdyaun Boanerges kii, "Toroanaru kawanuinao" kia'o wuru'u ïdakota-kaoz), ¹⁸Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus daniz, Thaddeus, Simon uruu zaamatanpauzoz pidannao di'iti, tiwautauzonaouz pawaatan Romannao, ¹⁹na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

Mark

¹ 3:14 *apostlenao*: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u.

**Pidannao kian kaina'a oia'o
doronainao zowaunaa Jesus ida'a**
(*Matthew 12:22-32;*
Luke 11:14-23; 12:10)

²⁰Udauna'an Jesus kiwan pasookapauzo-kizi kabaun itii'inaa. Na'ii iriba pidannao kasa-ba'ukinan u'ida'ati koshan; uruu idi Jesus, patominapa-kidaniinao tuma, aona'a naa ïaitapan na'apam panikan pawanyukunuu.

²¹Uiribannao abatan idi uunamunaa, sariapa ïmakon ïna'ananuzu, "Madoronaita'a naa uruu, padi'tinpan idi tuukii!" pidannao kian idi.

²²Tiichaapauzonao Moses kakinnaori dau'u, wa'atiinao Jerusalem iki, kian, "Kaina'a Beelzebul^m u'ida'a, oia'o doronainao naobanaaz, uruu taa'oraz pama'ozakan u'ati, uwaata-kinaa nii oia'o doronainao."

²³Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati, uparadan ï'ati di'itinapakinai kuwai ida'an, "Na'apam nii mooko Satan kodita-kidan Satan?"
²⁴Aizii wiizai buutinan an mani na'iki ïmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ïmashaapan kaiman.
²⁵Pidannao mashaapainao bouda'apa'o kabaun ida'a buutaakapan an mani na'iki ïmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ïmashaapan kaiman.
²⁶Ukau'an Satan tonaazinaa mizaataakapan an pa'atiaaka, katokon-tina'o nii unaobanai-tinpan.

²⁷"Aonaa turuu pidan morotinan na'iki ukoidapan ma'ozaka'o

pidan dapu iki, soo udodoo-kaonan kiwiin zii, udauna'an turuu usha'apauz kida koidapa-kaon.
²⁸Ökowaadan nii pu'ati turuu pidannao sha'apatanii oii kida'oraz so'ota-kaon ï'ai na'iki ipai wuru'u ïdakomikitinanuz.
²⁹Mazan na'ia'oram pidan dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oian so'otakaon u'ai, karikaonanuo'oo nii u'oian naa."
³⁰Jesus kian kaikapa'a, pidannao kian idi, "Kaina'a oia'o doronai u'ida'a."

Jesus daro na'iki u'inawuzunao
(*Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21*)

³¹Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan, ïna'ian paniba ii ïkadishitapan. ïduudan paparadan u'idi'iti, ïaipan uwa'atin pa'ida'ati.
³²Iriba'o pidannao sakanatapainaoz udazaba an kian u'ati, "Kaina'a pudaro, pu'inawuzunao na'iki pudadakoonaon paniba ii, ïaipan pugaru."

³³Jesus dako'atin na'iki upishaan ïdyaun, "Kanom ödaro nii? Kanom ö'inawuzunao nii?"
³⁴Uawunuupan padazaba ainao ati, "Dii ödaro na'iki ö'inawuzunao."
³⁵Kanom sha'apata'o Tominkaru aiapanii, uruu ö'inawuzu, ödada-koo, na'iki ödaro."

Pidan paopauzo daua'o
(*Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8*)

4 ¹Jesus kakinaopan koshan Galilee Karishiiz danoma ii. Pidannao iriban idi, Jesus pai-

m 3:22 *Beelzebub*: ba'oran kaarita ida'a udakota-kaon Beelzebub kii. Uruu Satan.

dinan kanawa zo'iti, na'ia'a naa usakanatapan. Kanawa mashaapan munapo zaa karishii danoma ai, na'iki iribainao pidannao ipai ikadishitapan karishii danomata kida.

²Jesus tominapatin-kidan pidannao di'itinapa-kinao kuwai kida ida'an. Ukian i'ati, ³“Aizii uabata! Kaina'a pidan makon upaowinpa'anan. ⁴Zakapu baara ia'a naa upararaan naa uudai kida. Ba'oran uudai kida waotan dunapota karikaonan. Udauna'an kotu'uznao kaawan na'iki inika'akan naa kidaz.

⁵“Ba'oran kida waotan kuba baara iti, kaina'a'o kapam masakauda'u imi'i upaawa an. Uruu idi kadiman uudai kida sodan. ⁶Mazan udauna'an kamoo wiichan tuukii, sariapa uaradadan pa'ina'o paoribai kida. Kadiman paoribai mawaka'akan, usha'apanum kau'an aonaa iishataba'u kida morotan munapo imi'i ka'azo iti.

⁷“Na'iki ba'oran kida waotan kaiwada-karu bii an. Soda padamata idyaun, mazan aona'a naa ikaakan, kaiwada-karu dikinidan idi idyaun kamoo ai.

⁸“Mazan ba'oran kida waotan kaimana'o imi'i baara iti. Uruu idi uudai kida sodan na'iki ituu-barun atii ikaakan: bouda'apa'o kaakan u'aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran aka 100.”

⁹Jesus kian, “Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

***Kanom ni'o Jesus kaiwaan
di'itinapa-kinai kuwai***
(Matthew 13:10-17; Luke 8:9-10)

¹⁰Pidannao kiwan dauna'an, Jesus wa'akinan 12 patominapa-kidaniinao tuma, na'a'o kapam baokoinao utominapa-kidaniinao. Iaipan ukowaadan pa'ati masha'apanna'o ida'an wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz. ¹¹Ukian i'ati, “Okainaabatanii u'ati wuru'u aona'oraz ukowaadauzo-ka, na'apam Tominkaru naobanaitapa-ka, mazan ba'orainao ati okakuwaapan nii soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an pa'an. ¹²Ukau'an,

Itupakan nii kanom
osha'apatanii,
mazan aona'o nii itaitapanuz.
Iabatan nii o'paradan kida,
mazan aona'o nii
itaapanuzu.
Itaitapan an maniz, itanawatin
mani Tominkaru di'iti,
na'iki usototan mani i'oian
kida i'ai.’”ⁿ

***Jesus kainaabatan wuru'u
di'itinapa-kinai kuwaiz***
(Matthew 13:18-23; Luke 8:11-15)

¹³Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aonaan an uaitapan wuru'u di'ora'a di'itinapa-kinai kuwai, na'apam nii mooko uaitapan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai kida? ¹⁴Paopauzo paowan kaimana'o kuwai Tominkaru di'iki'o. ¹⁵Pabi'i kida pidan na'apa wuru

Mark

ⁿ 4:12 Isaiah 6:9-10

kawanu'u uudai kida waota'oraz duna-pota; ĩabatan pu'a'a naa Kaimana'o Kuwai, Satan kaawa'akan ĩ'ida'ati, ipai ukazata'akan ĩ'ai wuru'u kaimana'o-raz kuwai paowa-kariwaiz ĩ'ida'a.

16“Baokoinao pidannao, ĩnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz imi'i di'iti, kuba baara paawa ana'o-raz. ĩabatan dono Kaimana'o Kuwai, konaukii ĩzaamatanuzu, 17mazan aonaa ĩtaapan wuru'u kakinaorii kotua'iki pa'ida'a kida. Masakauda'u karikaonan ĩtaapanuzu. Na'apainim ĩsha'apata'azoo-kaao an oo ĩpataka'uta'azoo-kaao an Kaimana'o Kuwai dikin ii, sariapa ĩtanawatinan powaa iti pamishidan ai wuru'u kaimana'oraz kuwai.

18“Baokoinao pidannao, ĩnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz kaiwada-karu kida sakodata. ĩnao, ĩabata wuru'u kuwaiz, 19mazan ĩdi'itinpan aimaakan aiapa-kaao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki ĩaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimaakan. Uruu idi ĩmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa ĩsha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

20“Mazan baokoinao pidannao, ĩnao uudai kida kawanu'o waota'oraz kaimana'o imi'i baara iti. ĩabata wuru'u kuwaiz na'iki ĩmishida, tuukii ĩtaan panyukunuu atiz. ĩkaakan bauda'apa'o aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran 100 manawun.”

Lampa, boon waranu a'o
(Luke 8:16-18)

21 Udauna'an Jesus kian ĩ'ati, “Pidan suan an lamp kabaun

nazo ii, na'iam umuuda-kaao, boon waranu'u oo bed waranu ii? Aonaa doko'o mani umuuda-kaao, aimaakan paawa'a? 22 Kanom dizinpa'o utaapa-kaao, na'aka-kaao nii kanada'o ida'ati. Na'iki kanom taratapa-kariwai, da'ata-kaao niiz. 23 Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

24“Punyukunuuapa pakawan puabatanii; puna'apan an, uruu kawana'ati'o nii puaitapan. Na'iki powa'a'o nii zii manawun puaitapan taa-kaao. 25 Pidana zaamata'o ōkakinaori, powa'a'o nii zii uaitapan taa-kaao. Mazan pidan aona'oraz uabatan ōkakinaori, aona'o nii na'apainim uaitapan taa-kaao.”

Jesus kowaadan kuwai
uudai sodan daua'o

26 Jesus kakinaopan koshan, ukian, “Tominkaru Naobanai-tinan kaikapa'ora'a. Wuru kawanu'u pidan paowanuz uudai pazakapun ii. 27 Udauna'an uda'awun aiwaka'an, wakanadan pu'u upokodapan, mazan uudai sodan naa. Aonaa uaitapan na'apam dii usodan. 28 Paaipan ati'o imi'i soda-kidan uudai, atii ukakaan. Kiwiin shomada sodi'o nii zii ukadunaa koditan atii udyaupain, udauna'an ukaakan. 29 U'aka dyuuan dono'o naa, pidan dukutan naazu pasooparan idi, ukamoon kaawan idi'i naa.”

Kuwai mustard uuda daua'o
(Matthew 13:31-32, 34;
Luke 13:18-19)

30“Kanom kawanu'o dii wuru'u Tominkaru Naobanai-tinanuz?”

Jesus kian. “Kanom kaduz di'itinapa-kinai kuwai mani turuu wakaiwaan wakowaada-kinaa niizu? ³¹Kaikapa'o wuru'u: Pidan paowan papaoriba mustard uuda imi'i di'iti, uruu duusodi'o ipai ba'oran paoribai kida uuda ai. ³²Usodan dono'o naa powa'a zii utuubarun ipai paoribai paowa-kariwaiz zakapu ia'o ai, na'iki ukawaodainan iriba. Uruu idi iriba kotu'uz toman pashimaka kida na'apain idikindinan uwaranu'u.”

³³Jesus tominapa-kidan pidan-nao soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an, wuru kida kawanu'u. Uto minapa-kidan idyaun masakauda'u itaitapan kawana'ati. ³⁴Aonaa na'apainim umakaiwaakan di'itinapa-kinai kuwai pakakinaowapa-kinaa nii, mazan paba'oranin dono patominapa-kidaniinao tuma, na'apaini'o nii zii ukowaadan i'ati masha'apanna'o parada-karu ida'an wuru'u kuwai kidaz.

Jesus mashaadan ma'ozaka'o awaru

(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)

³⁵Na'apain uruu wachuupunin, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Wamako'o naa karishii baza iti.” ³⁶Uruu iwa'aka'akan naa pidanna, ipaidinan naa kanawa zo'iti, uruu imakon naa. Kaina'a kapam ba'orainao kanawa zo'an kida makon ituma. ³⁷Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki sariapa udaru'o wunu paran

kida daawadaan kanawa, maonapa kida unaraadanuzu. Atii wunu paidina'aka kanawa zo'iti. ³⁸Jesus, uda'awun pa'an, kaimanaiman ukawiizi-baaratan pazowau kanawa tokon itinapu. Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu, na'iki ikian u'ati, “Tiichaa. Aonaa mooko pudopii-kidan waunao? Taa'azo'o naa wanaraan.”

³⁹Sariapa Jesus pokoda'akan na'iki ukian awaru na'iki wunu paran ati, “Pumashaadin!” Sariapa awaru mashaadina'akan na'iki wunu paran sooka'akan naa kapam. ⁴⁰Udauna'an sariapa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Kanom nii dii utarian? Aonaa zii mooko umishidan?” ⁴¹Mazan tuukii itarian manawun, na'iki sariapa ikian pa'atiaaka kida, “Kandii kaduz dii pidan uruu? Atii awaru na'iki wunu paran izo'ati zii uparadan.”

Jesus kodita-kidan oia'o doronainao pidan di'iki

(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)

5 ¹Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan baza ia'o karishii danoma iti, Gerasa Baara itinapu. ²Jesus maratinan pu'u kanawa zo'iki, pidan ikodapan uruu, kodita'aka'o baaranai iki, ka'unaru kida di'iki. ³Wuru'u pidanaz oia'o doronainao zaamatapanii. Una'auzon umashaapan baaranai an. Aona'a naa kanom ka'iitan padodotan uruu powa'a. ⁴Iriba'a naa pidanna tiwaan

Mark

° 5:2 Uruu dono pidan baaranaa, aonaa imi'i ida'a'a mani. Kuba uun ii kida'o pa'an.

oia'o doronainao zaamatapanii pidan diman Jesus ida'ati (5:5)

pawatudan uanoba na'iki utaba'u, mazan ipai ubidita'akan chain, wuru'u pawatudapa-kinao kidaz. Uma'ozakan idi manawun aona'a naa turuu uzaamata-ka. ⁵Una'iakapan baaranai ii aka na'iki midukuo ii aka, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an ukadakoinpan na'iki ipai utazaubi'ian pamada kuba idi.

⁶Munapo zii utukapan Jesus, sariapa udiman u'ida'ati na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati, ⁷na'iki ukadakon diiwa'o ida'an, "Jesus, Tominkaru Umanawunu'o Dani! Kanom dii puaipan ò'ai? Tomin-

karu uu ida'an, òpishaan pugaru aonaa shoman pupataka'uta'ana'a ògaru," ukian. ⁸Wuru'u uparadanuz kaikapa'a, Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao so'otinan u'ai.

⁹Jesus pishaanuzu, "Na'apam pu'uu?"

Pidan kian, "Ò'uu Iribainao, iriba'o wuru'u waunaouz!" ¹⁰Tuukii upishaan Jesus aonaa kizi udyuudan oia'o doronainao na'ia'o amazada ai.

¹¹Na'ia'o iriba'o kooshinoo kasaba'ukinpan naawazi za'an, ïaroapatinan. ¹²Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii, "Turuu

shoman pudyuudan wamorotan kooshinao di'iti.”

13 “Turuu!” Jesus kian. Uru'u naa ïkodita'akan pidan di'iki, ïmorota'akan naa kooshinao di'iti. Iriba'o wuru'u kooshinaouz ikoda mani 2000 ïdyaun. Na'iki'o ïdima'akan atii tawudapu an, atii ïwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai ïnaraan.

14 Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan naa, ïkakuwaapa'ana'akan naa donoi ia'o pidannao ati, na'iki baokoinao ati kawii-tinpainaouz donoi dawun ii kida. Sariapa pidannao makon na'iti ïtukapa ipai wuru'u sha'apa'oraz na'ii. 15 ïkaawan Jesus ida'ati, ïtukapa wuru'u pidanaz iriba'oraz da'i oia'o doronainao u'ida'a. Na'a usakanatapan kakamichantinp'a naa, aitapina'a naa kapam. Tuukii ïtarian. 16 Pidannao tukapainaoz kanom sha'apan, ïkakuwaapan naa ba'oran pidannao ati wuru dau'ana'a oia'o doronainao zaamatapauzoniaz da'i pidan, na'iki kooshinao dau'u. 17 Uruu idi tuukia'o ida'an ïpishaan Jesus, ïaipan umakon pawiiizi iki.

18 Jesus paidina'azon pu'a'a naa kanawa zo'iti, pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, kian Jesus ati tuukia'o ida'an, “Õmako kizi putuma!”

19 Aonaa Jesus taapadan umakon patuma. Mazan ukian u'ati, “Pukiwa'a naa puiribannao di'iti, pukowaada'an kizi kanom Naobanai sha'apata pu'ati, ukaimanan idi ukaminka'utan pugaru.”

20 Uruu idi pidan kiwa'akan naa, na'iki ukakuwaapaanan 10 wiizai-

nao Decapolis Baara an kidainao pidannao ati. Ipai ukowaadan pidannao ati Jesus sha'apatanii kida pa'ati. Na'iki ipai abatainao ukuwaa, tuukii ïdi'itinpan udau'u.

Jesus kakudan zun sodi na'iki maskonnao izaipaiba

(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

21 Jesus kiwan patominapa-kidaniinao tuma powaa iti karishii baza iti kanawa ida'an. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan udazaba an awauta. 22 Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowautapauzo synagogue pawiiizi ii. Utukapan Jesus, sariapa ukodoru'ukan, udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a. 23 Na'iki tuukia'o ida'an manawun upishaanuz uaipan pakaminka'uta-ka. Ukian Jesus ati, “Õdani sodi zun maonapa'a naa omawakan. Turuu pumakon na'iti pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi na'iki oziwu kizi powaa iti.”

24 Udauna'an Jesus makon naa utuma. Iriba pidannao makon kapam ïtuma, atii chakata ïmashaa-pan udazaba an kida.

25 Na'a'o zun izaipaiba pidannao bii'i. 12 wunu obaiatinan. 26 Omakon'i naa kiwiin bakadun kida daakataanao di'iti, na'iki ipai'i naa otaan papuraatan ï'ati. Oaipan pakakudan padamata, mazan kii'an oizain tuukiidinan naa powa'a zii manawun. 27 Oabatauzon idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaa-kan, omakon naa pidannao bii an Jesus dawu'ati. 28 Okian pa'ida'a,

Mark

“Ōpishatan an ukamichan karikaonan, kaimana'o nii ōkakudan.”

²⁹Opishata'akan naa uchaakitan za'aba'i, sariapa oizaipan shabata'akan; na'iki kaiman oabatin'akan paka'azo ii, pasaabaa-kaoidi pabaiatinan ai. ³⁰Sariapa Jesus aitapan pama'ozakan sha'apatan aimaakan umanawunu'o. Utanawatina'akan powaa iti iriba'o pidannao zikonu'u, upishaan ĩdyaun, “Kanom pishata'oraz ōkamichan?”

³¹Utominapa-kidaniinao dako'atin uruu, “Puaitapanii iriba pidannao pudazaba an kasaba'ukinpan. Kanom nii mooko pupishaan kanom pishata'oraz pugaru?”

³²Mazan upu'u Jesus awunuu-danaan utukapa'azon kanom pishata'oraz paugaru. ³³Wuru'u zunaz oaitapanii kanom sha'apan pa'ati, sariapa owa'atin panakanakaan na'iki patarian bii'i Jesus ida'ati. Okodoru'ukan maonapa ukanaapu'u, na'iki okowaadan Jesus ati ipai kanom sha'apan pa'ati. ³⁴Jesus kian o'ati, “Pumishidan idi'o pukakudan. Pumako'o naa, punyukunuu kaimanan tuma, pukakuda-kaoa'a naa shaa pabaiatinan ai.”

³⁵Jesus kadakotinan pu'u zii, pidannao kaawan Jairus dapu iki kuwaita'anainao u'ida'ati. Sariapa ĩkian, “Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani!”

³⁶Mazan Jesus aonaa utauan panyukunuu ati na'apa'oram ĩparadan, na'iki sariapa ukian Jairus ati, “Mana'a putaria'a naa, mazan pumishida pa'an.” ³⁷Udauna'an

aonaa utaapadan ipai pidannao makon patuma, soo una'aka Peter, James na'iki John James inawuzuz patuma karikaonan.

³⁸Īkaawan Jairus dapu iti, na'ii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinpan na'iki ĩzaadinan diiwa'o ida'an. ³⁹Jesus morotan kabaun nazo iti na'iki sariapa ukian pidannao ati, “Kandii nii mooko uzaadinan kaikapa'a? Mana'a ukasha'ora'ana'a! Aonaa koraidonaa mawakan mani wuru'u. Soo oda'awupan karikaonan.”

⁴⁰Mazan ĩshaazootinan udau'u, pamamishidikan idi uparadan. Sariapa udyuudan ĩkoditan kabaun nazo iki; una'akan soo koraidaonaa daronao na'iki paminauda'unao, umorota-kidan ĩdyaun koraidaonaa washatinpan di'iti.

⁴¹Jesus zaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukian o'ati, “Talitha koum.” Kaikapa'o wuru'u parada-karuz: “Zuna sodi, ōkian, pukadishita,” kia'o wuru'u. ⁴²Sariapa okadishita'akan na'iki ochi'ika'akan naa. (12 owunun wuru'u zun sodiz.) Okakudan idi, tuukii ĩdi'itinpan. ⁴³Mazan Jesus kian ĩ'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a udau'an.” Na'iki ukian kapam ĩ'ati, “Utaa'a naa owanyukunuu nii.”

Aonaa Jesus aiapa-kaon Nazareth ii
(Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

6¹Udauna'an Jesus makon padyaupai-kizi wiizai iti patominapa-kidaniinao tuma. ²Sookapa-karu Kamoon dono utominapa-kidan pidannao synagogue ii. Iriba pidannao

na'iainao abatan ukuwaa, tuukia'o ida'an manawun ïdi'itinpan. "Na'iki dii uaitapan ipai wuru'u?" ïkian. "Kanom taanii u'ati uaitapa-kinaa nii? Na'apa dii usha'apatan umanawun kida'o aimaakan, aona'o watukapauzon? ³Aonaa carpenter mani uruu, Mary daniz? Aonaa James, Joseph, Judas na'iki Simon inawuzu mani wuru'u uruuz? Aonaa mooko udadakoonao mashaapan da'a'a?" Aonaa ïmishidan, na'iki aonaa ïnyukunuu-atin wuru'u usha'apaapanii kidaz. ⁴Jesus kian ï'ati, "Tominkaru prophetinnao naubaa-kao ba'oran wiizai ii kida, mazan pawii-zi'i, aonaa uiribanna na'iki ba'oran pidanna naubaan uruu!" ⁵Uruu idi aonaa Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan na'ii, soo masakau-da'u karikaonan, upishatan karinainao paka'u idi na'apain ukakuda ïdyaun. ⁶Tuukii manawun udi'itinpan ïdau'u ïmamishidakan idi paugaru.

Jesus dyuudan

12 patominapa-kidaniinao (Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

Udauna'an Jesus makon naa ipai wiizai kida kawana'ati; na'ii ukaki-naopan ipai pidanna. ⁷Udapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Udauna'an udyuudan naa ïmakon dya'utam kida. Utaan ma'o-zaka-karu ï'ati, ïkodita-kida-kinaa nii oia'o doronai kida.

⁸Udauna'an ukian ï'ati, "Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimaakan kida utuma umakon an, soo uwadoo-

kori pa'an. Aonaa una'aka'ana'a wanyukunui, oo usaakon, oo upuraatan kida. ⁹Pukaiwada pudazkidi. Aonaa puna'aka'a naa ba'oran pushooton." ¹⁰Jesus kian ï'ati kapam, "Na'iam udapaapaka-kao kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti. ¹¹Ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, ïmadapaapakan an unao kaiman oo ïmaabata'azookan an ukuwaa, udobata na'iki uparau-da'aka imi'i ukidiba iki kida, ïaitapa kizi papataka'uta-kao nii." ¹²Uruu idi ïmako'okan kida'a naa ïkakinao-paanan pidanna ïtanawatin kizi'i naa pa'orian kida ai.

¹³Ïkodita-kidan iriba oia'o doronainao kida pidanna ai, na'apain iriba ïramaudan pidanna olive oil^P idi na'iki ïkakudan ïdyaun.

John Chikaawunuupauzo *mawakan daua'o*

(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

¹⁴King Herod abatan Jesus kauanamaan ipai amazada kawana'ati. Pabi'i kida pidanna kian, "John Chikaawunuupauzo kakuda'oraz powaa iti! Uruu idi'o wuru'u kaina'a uma'ozakan usha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimaakan." ¹⁵Ba'orainao kian, "Uruu Elijah!" Ba'oran kian, "Uruu prophet, kotua'o Tominkaru prophetin kawanu'o." ¹⁶Herod abatan idizu, ukian, "Uruu John Chikaawunu-

Mark

P 6:13 *olive oil*: oil toma-kariwai olive aka di'iki. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

pauzo! Òdukuta-kidani'i naa sha'atii ukanau, mazan kaina'a ukakudan powaa iti."

¹⁷Kaikapa'o da'i wuru'u John zowiauzo-kaoz. Herod dyuudan John zaamata-ka, udodota-ka na'apain utaraa-ka. Herod sha'apatan wuru'u kaikapa'a Herodias aipan ati'o, uzaamataniaz paudairo nii, pa'inawuzu Philip daiaroz. ¹⁸John Chikaawunuupauzo aonaa umashaadan pakadakotinan Herod ati kaikapa'a: "Aonaa Tominkaru kashaapan pidan zaamatan pa'inawuzu daiaro!" ¹⁹Uruu idi'i naa Herodias to'ora-kizaitapan John, oaipan pazowii-kidanuzu. Mazan Herod kazannaatapa uruu. ²⁰Herod tarian John ai, uaitapan idi kaimana'o na'iki umanawunu'o pidan uruu. Una'apan idi utaapan uruu kaiman. Unaudapa paabatapan John paradan pa'ati, panyukunuu kasharutinpan pu'u padamata tuukii, ipai John paradan kawana'ati pa'ati.

²¹Herod shakatan kamoo kaawan dono'o naa, Herodias kian, "Aizii turua'o nii òkaunaatinan John ati." Na'apain, Herod dapadan ipai umanawun-tinpainao pidannao, soldyaa zowaunaanao kida na'iki kazowautapainao pairibannao Galilee Baara ii. ²²Herodias dani mawuusa morotan na'iki okonaupan naa. Tuukii Herod na'iki upidananao konaukii-kidanuzo. Uruu idi'i naa King Herod kian o'ati, "Na'ia'oram aimakaan puaipan, òtaan nii pu'ati. Pupishaa ò'ai! ²³Mishi'o òparadan, òtaan nii pu'ati kanom

puaiapanii, turuu òtaan pu'ati pazikon an òsha'apauz."

²⁴Na'iki'o mawuusaba koditan opishaa'anan padaro kaikapa'a: "Kanom turuu òpishaan u'ai?" Odaro kian, "John Chikaawunuupauzo zowau, pukii." ²⁵Kadimana'o ida'an okiwa'akan king di'iti. Okian, "Òaiapa putaan ò'ati aizii da'a'a John zowau paraapi nazo'o." ²⁶Uruu idi tuukii king kasha'oran, mazan aona'a naa turuu upana'adan paparadan: ipai pidannao abatan wuru'u upishaanuz oroo. ²⁷Sariapa udyuuda'akan soldyaa na'anan John zowau taraa-kizai iki. Soldyaa mako'okan udukuta'akan naa John kanau. ²⁸Udauna'an ukaawa-kidan naa paraapi ida'anaz utaan naa zun atiz. Udauna'an zun taan naazu padaro ati.

²⁹John tominapa-kidaniinao abatan idi'i naa uzowii-ka, ïnankan naa John nanaa, ïdidan naa kapamazuu.

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21;

Luke 9:10-17; John 6:1-14)

³⁰Jesus dyuudaniinao kaawan u'ida'ati powaa ati, na'apain ipai ïkowaadan pakakinaopan dau'u pidannao, na'iki kanom pasha'apata. ³¹Iriba pidannao kaawa-kaawan Jesus ida'ati, baokoinao kiwa-kiwan pu'u kapam, aonaa kowas na'apam naa ïarooapan. Uruu idi Jesus kian ï'ati, "Wamako amazada iti pidannao ai, usookapa kizi masakauda'u na'ii." ³²Uruu ïmako'okan naa baza iti kanawa ida'an pidan aonaa-kizi

itinapu. ³³Upu'u iriba pidannao tukapan ĩmakon, na'apain ĩaitapa ĩdyaun. Uruu idi ipai pidannao makon kadimana'o ida'an wiizai kida iki unaawa an. ĩkaawan kiwiin Jesus makopa-kizi iti.

³⁴Jesus maaratinan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao, tuukii ukasha'oran ĩdau'an, utukapan idi kaznizonao kawan ĩdyaun, aona'oraz ĩkataapikin. Uruu idi dobata ukakinaotan ĩdyaun. ³⁵Wachuupun idi'i naa, utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Wachuupu'unan naa wuru'u, na'iki da'a'orazu amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz. ³⁶Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz, maonapa'o zakapu oo wiizai kida di'iti ĩtorii'an kizi pawanyukunuu nii."

³⁷"Unao mishi'oraiman taa ĩwanyukunuu nii." Jesus kian.

ĩpishaan uruu, "Puaiapa sha'a watoriankan ĩwanyukunuu nii 8 kauzu kaudin-karu winipinaa ida'an?"[¶]

³⁸Uruu idi Jesus pishaan ĩdyaun, "Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a? Utukapanaka."

ĩawunuutankan dauna'an, ĩkian u'ati, "Kaina'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida."

³⁹Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao sakanata-kidan pidannao, katoontinapa kida ko'ori'o pinidi paawa an. ⁴⁰Uruu idi pidannao sakanatan katoon-

tinapa kida, bauda'apa'o ida'a 100, ba'oran ida'a 50. ⁴¹Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti patoriinpan tuma, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii." Udushowan naa wuru'u bread kidaz, udyuudan naa patominapa-kidaniinao taa-nuzu ipai pidan kawana'ati. Na'apa kapam ubuutan wuru'u kopau kidaz ipai ĩkawana'ati. ⁴²Ipai pidannao aroopan abaapa kida. ⁴³Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun. ⁴⁴Daonaioranao paa-kariwaiz na'apain, uikoda mani 5000 ĩdyaun.

Jesus chi'ikan wunu paawa an
(Matthew 14:22-33; John 6:15-21)

⁴⁵Sariapa uruu dauna'an aka Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao kiwiitan pa'ua'ati baza itinapu kanawa ida'an Bethsaida iti. Uruu una'an zii, udyuuda'azon idi pidannao kiwan padapu iti kida. ⁴⁶Pidannao kiwan dauna'an, umakon naawazi paawa iti. Na'ia'a naa utoriinpan. ⁴⁷Kamoo tipitanin, karishii zikon ia'a naa kanawa, Jesus na'ian zii pa'an unaawa ii paba'orantin. ⁴⁸Utukapa aonaa patominapa-kidaniinao ka'iitan papooratan kanawa kadiman, awaru pootan idi ĩdyaun pakanaapu iki.

Aizii wakankanaanin ukaawan ĩ'ida'ati, chi'ikapa wunu paawa

Mark

¶ 6:37 8 kauzu kaudin-karu winipinaa: Greek paradan ida'an 200 denarius ati'o.

an. Uwazoo-wazooan pu'u ĩdyaun,
⁴⁹ĭtukapa uchi'ikapan wunu paawa
 an. "Ma'achai!" ĭkian patarian bii'i.

⁵⁰Ipai ĭtarian tuukii ĭtukapan
 idi uruu. Sariapa Jesus paradan,
 ukian ĭ'ati, "Mana'a utaria'ana'a.
 Ōgaru wuru'u!" ⁵¹Udauna'an upai-
 dina'akan naa ĭtuma kanawa zo'iti.
 Sariapa awaru mashaada'akan, tuu-
 kii manawun ĭdi'itinpan udau'u.
⁵²Usha'apanum kau'an aonaa zii ĭaita-
 pan manawun kanom sha'apa'o 5000
 pidannao paa-ka'o dono'oraz, dadara
 ĭzaamatan aimakaan panyukunuu iti.

Jesus kakudan karinainao

Gennesaret ii

(Matthew 14:34-36)

⁵³ĭtaraukan karishii wakadapu
 itinapu Gennesaret Baara iti. Na'ii
 ĭko'idan pakanawan karishii dano-
 ma'a. ⁵⁴ĭmaaratinan kanawa di'iki,
 sariapa pidannao aitapa'akan Jesus.
⁵⁵Uruu idi ipai pidannao makoo-
 danaan wiizai kawana'ati kida,
 ĭna'akan karinainao pawiiizi baara
 ida'an kida paabata-kizi iti na'iam
 Jesus kaawan.

⁵⁶Jesus makon an na'itim kari-
 kaonan, wiizai, donoi, oo zakapu
 kida iti, pidannao na'akan nii kari-
 nainao u'ida'ati, na'apain ĭpishaan
 uruu tuukia'o ida'an ĭaipan upishata-
 kidan pakamichan danoma
 karikaonan karinainao ati. Ipai pisha-
 tainao ukamichan kakudan powaa iti.

Pidan tomanii kakinaorii kida

(Matthew 15:1-9)

7 ¹Phariseenao na'iki tiichaa-
 pazonao Moses kakinaorii

dau'u, Jerusalem iki'o ĭwa'atin, kaa-
 wan Jesus ida'ati. ²ĭtukapa pabi'i
 kida Jesus tominapa-kidaniinao,
 aonaa ĭchikaan paka'u paaroopan
 ua'ii pakakinaorinaa kawana'ati.
³(Phariseenao na'iki ipai ba'orai-
 nao Jewnao taapa zii pakawan
 kakinaorii kotua'oraz ĭdoko-
 daunnao taapan, aonaa ĭaroopan
 machikaaka-daun paka'u kakinaorii
 kawana'ati. ⁴ĭtorian dono aimakaan,
 aona'o nii ĭnikan sariaapazu, mazan
 kiwiin ĭchikaan niizu. Na'apain iriba
 ĭtaapan ba'oran kakinaorii kida,
 wuru kawanu'u ĭchikaakapauzon
 kaduzuz pakoopon kida, ka'uz kin
 kida, boon kida, aroapa-kizai baara
 kida kapam.) ⁵Uruu idi Phariseenao
 na'iki tiichaa-pazonao Moses kaki-
 naori dau'u pishaan Jesus, "Kanom
 ni'o aonaa putominapa-kidaniinao
 taapan kakinaorii wadoko-
 zu-daunnao di'iki'oraz, mazan ĭaroopan
 aonaa ĭchikaan paka'u wakakinaori-
 naa kawana'ati."

⁶Jesus dako'atin ĭdyaun,
 "Mishi'o tawuru'u Isaiah paradan
 kiauzonuz unao dau'an kotua'a naa!
 Mishi'o wuru'u, unao taapinpainao
 kaimanainao nii kaikini'i, na'apa
 usaadinpan kawan:

'Di'oraz pidannao, ĭtaapan
 ōgaru umanawunu'o nii
 paparadan ida'an
 karikaonan,
 mazan munapo'o ĭtaapan
 panyukunuu ō'ai.

⁷Aonaa mishi'o mani ĭmana-
 wuntapan ōgaru,
 mazan ĭtaapan pidan toma-
 nii kakinaorii karikaonan,

aonaa òkakinaori kida
mani!^r

⁸Unao, aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan umishi-dan pidan tomanii kakinaorii karikaonan.”

⁹Jesus kian ì'ati powa'a zii, “Uaitapa mishi udi'itinpan aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan uaipan utaapan umishidauzonii kaduz kakinaorii pa'an. ¹⁰Moses kakinaori kian, ‘Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,’ na'iki ‘kanom dakoopa'o padaru oo padaro zowii-karu nii.’ ¹¹Mazan unao kinaopan, turuu pidan kian padaru oo padaro ati kaikapa'a: ‘Kanom òtaa'azooni'i naa pu'ati padamata, aona'o nii òtaan pu'atizu, usha'apanum kau'an òtaani'i naazu “Corban” nii (taa-kariwai Tominkaru ati, kia'o wuru'u).’ ¹²Na'apa'o ida'an aonaa utaapadan ukaminka'utan padaru oo padaro. ¹³Unao, aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii. Na'apain iriba kaina'a ba'oran kida na'apa'o usha'apaapan.”

Kanom toma'o pidan oian
(*Matthew 15:10-20*)

¹⁴Udauna'an Jesus dapadan kasaba'ukinpainaouz pidannao pa'ida'ati, baukapa'a naa ukian ì'ati, “Uabatapa kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam òkian. ¹⁵Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan pidan. Mazan, kanom kodita'o pidan

nyukunuu iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan. ¹⁶[Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!]^s

¹⁷Jesus mako'okan naa uwa'aka'akan naa pidannao kasaba'ukinpainaouz, umorotan kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao pishaan naa uruu na'ii, ìaipan ukowaadan wuru'u di'itinapakinai kidaz kuwai masha'apanna'o ida'an. ¹⁸Jesus kian ì'ati, “Aonaa zii mooko uaitapan kapam? Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan uruu. ¹⁹Usha'apanum kau'an, aonaa umorotan unyukunuu iti, soo utoba nazo iti karikaonan. Udauna'an ukodita'akan ni'i naa u'idi'iki.” (Kaikapa'o kadakotinkaru ida'ana'o, Jesus kowaadan ipai sha'apa'oram wanyukunui turuu unika-ka.)

²⁰Powa'a zii ukian, “Kanom kodita'o pidan di'iki, wuru'u oiida'oraz pidan pa'an. ²¹Usha'apanum kau'an kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu wuru'u oiida'oraz pidan di'itinpan, usha'apata-kinanii oii kida'oraz aimakaan kaikapa'oraz kida'a: pidan kaminshu'uinpan, pidan koidimikin, pidan zowian ba'oran pidan, ²²pidan ba'orantapan, pidan misha'oraran, na'iki pabi'inaaka kida'o oia'o sha'apata-ka; wuru kawanu'u umariidinauzon, aonaa ukiba'azoo-kidan pasha'apaapan oii kida'o aimakaan, ukishauzi-shorin, udakoomikin, unaudapa pa'atadinpan, na'iki ìmashaapan maaitapinaka-

Mark

^r 7:7 Isaiah 29:13   ^s 7:16 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

daun karikaonan. ²³Ipai wuru'u oii kida'oraz sha'apata-ka, pidan nyukunuu iki'o ukoditan na'iki uruu kida oiida'o pidan."

Gentileaba mishida'o

(Matthew 15:21-28)

²⁴Udauna'an Jesus makon muna-po'o amazada di'iti, maonapa'oraz donoi Tyre Baara antanapu. Umorotan kabaun nazo iti, aonaa uaipan pidannao aitapan pana'an, mazan aonaa turuu udizinan. ²⁵Zuna, kaina'a'o oia'o doronai odani sodi zun ida'a, abata Jesus kaina'an na'apain okaawan Jesus ida'ati, odazabadi-nan oawun imi'i baara iti. ²⁶Wuru'u zunaz, Gentile^t oroo, oshakatan Phoenicia Baara ii Syria ia'oraz. Tuukia'o ida'an opishaan Jesus, oai-pan ukodita-kidan oia'o doronai paudani sodi zun ai.

²⁷Mazan Jesus dako'atin oroo, "Wapaa zii kiwiin koraiziannao. Aonaa turuu koraiziannao wanyukunuu taa-ka, arimarakanao ati."

²⁸Okian, "Mishi'o, Naobanai, upu'u arimarakanao nikan korai-ziannao wanyukunuu unuba miisa^u waranu'u."

²⁹Ukau'an Jesus kian o'ati, "Pudako'atin idi o'paradan na'apa, pukiwa'a naa pudapu iti puikodan nii pudani sodi kodita'aka'a naa oia'o doronai o'ai!"

³⁰Okiwan padapu iti, oikoda paudani washatinpan bed paawa'a, oia'o doronai kodita'aka'a naa o'ai.

Jesus kakudan makina'o na'iki maparadanu'o daonaiora

³¹Udauna'an Jesus makon Tyre Baara iki, umakon Sidon an atii Galilee Karishiiz iti. Na'iki'o udobatan maonapa Decapolis Baara an. ³²Pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati daonaiora makina'o na'iki aona'o maparadanu'o kapam. Īpishaan Jesus tuukia'o ida'an, ĩaipan upishatanuzu paka'u idi. ³³Uru'u naa Jesus na'akanuzu paba'orantin munapo pidannao ai; na'ii umuudan paka'u shuwu kida ukinao kida di'iti, udauna'an usopitan pazaadako, uruu idi upishatan uninoba. ³⁴Udauna'an Jesus awunuupan aokazi iti na'iki uto'ota'akan panizowan na'iki ukian, "Effatha." "Puda'atin," kia'o wuru'u. ³⁵Uru'u naa mishi ukinao da'atina'akan na'iki uninoba kii-tina'akan; uruu idi kaimana'a naa uparada'akan.

³⁶Udauna'an Jesus kian ipai pidannao ati, "Mana'a pa'i ukowaada'a naa ba'orainao pidannao ati wuru'u." Ukakinaowan pu'u ĩdyaun powa'an kida padamata, powa'a zii manawun ĩkowaadaabi'ian baokoinao ati udau'u. ³⁷Ipai abatainaouz udau'u, tuukii manawun ĩdi'itinpan. Na'iki sariapa ĩkian, "Ipai kanom usha'apatanii kida kaiman zii manawun usha'apatanuzu. Ukakinaoda zii makinao-ziiwa na'iki ukapara-danuta zii maparadanu'o."

^t 7:26 *Gentile*: pidan pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. ^u 7:28 *miisa*: English ida'an, table.

Jesus paan 4000 pidannao
(*Matthew 15:32-39*)

8 ¹Masakauda'u uruu dauna'an, iriba'o pidannao kaawan Jesus ida'ati koshan. Na'apain uruu dono, aona'ora'a naa iwanyukunuu nii. Uruu idi Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. ²Ukian i'ati, "Okasha'ora-kida, otukapan wuru'u pidannaouz, ina'an idi idikinauda'u kamo'o naa otuma na'apain aonaa kanoma'a naa inikan. ³Aonaa turuu odyuudan idyaun maaroopaka-daun, panaadon imadoronaitan pazamazin idi pamakopa-kizi an, usha'apanum kau'an pabi'i kida munapo'o imashaapan."

⁴Utominaapa-kidaniinao pishaan uruu, "Na'apam nii dii mooko pidan ikodan wanyukunui da'a'a, baara'a karikaonan, papaa-kinnaa nii ipai wuru'u iriba'oraz pidannao?"

⁵"Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a," Jesus kian i'ati.

"Kaina'a 7 bread," ikian.

⁶Jesus dyuudan ipai pidannao sakanatan imi'i baara'a. Udauna'an uzaamatan bread kidaz, utoriinapa-kidanuzu. "Kaiman," ukian Tominkaru ati udau'an. Udushowanuzu, udauna'an utaanuzu patominapa-kidaniinao ati, inao kizi'i naa kataanuzu ipai pidannao kawana'ati. Ipai isha'apatan padyuuda-kizinao. ⁷Na'a'o kapam masakauda'u kopaunao. Utorii- napa-kidanuzu. "Kaiman," ukian Tominkaru ati udau'an. Udauna'an utaan naa kidaz patominapa-kida-

niinao ati, inao kizi kataanuzu koshan pidannao ati.

⁸⁻⁹Ipai pidannao aroopan abaapa, ikoda mani 4000 pidannao. Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 7 dazowan kida wanyukunui wa'akun. Udauna'an Jesus dyuudan naa pidannao kiwan padapu iti kida. ¹⁰Sariapa upaidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, imakon munapo'o wiizai Dalmanutha Baara iti.

Phariseenao aipan Jesus aidan
umanawunu'o aimakaan pa'ati
(*Matthew 16:1-4*)

¹¹Phariseenao kaawan Jesus ida'ati. Itiwaa-kidapa'azon uruu, uruu idi ikian u'ati, "Puaida wa'ati, na'apam turuu pusha'apatan umanawun kida'o aimakaan, puaida-kida kizi wa'ati kaina'a mishi mishi'o Tominkaru ma'ozakan kaina'an pu'ida'a." ¹²Mazan Jesus nyukunuu kasha'oran, na'iki ukian, "Kanom nii mooko utukapa'azon umanawun kida'o aimakaan sha'apata-ka? Okowaadan nii u'ati, aonaa turuu oidan umanawun kida'o aimakaan u'ati!" ¹³Udauna'an uwa'aka'akan naa idyaun. Upaidinan koshan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, imakon naa karishii baza iti.

Phariseenao na'iki Herod
yeastin kida
(*Matthew 16:5-12*)

¹⁴Jesus tominapa-kidaniinao manyukunuutan pana'akan iriba bread kida; ina'akapanii

Mark

bauda'apa sodi karikaonan patuma kanawa zo'o. ¹⁵Jesus kakinaotan ĩdyaun, "Uzaudin pa'i Phariseenao yeastin ai na'iki Herod yeastin ai kapam."

¹⁶Uruu idi ĩkian pa'atiaaka, "Ukian kaikapa'a uaitapan idi'o aonaa bread nii wa'ida'a."

¹⁷Jesus aitapa na'apa'oram wuru'u ĩkianuz. Uruu idi upishaan ĩdyaun, "Kanom nii ukadakoinapakidan bread aonaan u'ida'a? Aonaa mooko uaitapan? Dadara'o mooko manawun uzowau? ¹⁸Isha'o mooko uawun na'iki aonaa ukakinaon? Aonaa mooko uaitapan ¹⁹tawuru dono'o ōdushowauzonuz baka'iauda'u breadnao ōpaa-kinaaz 5000 pidannao? Na'apauda'um dazowan kida wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?"

Utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Na'a'o sha'atii 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun."

²⁰"Tawuru dono'o mani'i ōdushowauzonuz 7 bread 4000 pidannao ati, na'apauda'um dazowan wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?"

"7 dazowan sha'atii," ĩkian. ²¹"Upu'u zii, aonaa uaitapan?" ukian ĩ'ati.

***Jesus saabaan pidan awun
isha'o Bethsaida ii***

²²Udauna'an ĩkaawan naa Bethsaida iti. Na'ia'a naa pidannao kaawa-kidan ishaawun pidan Jesus ida'ati, tuukia'o ida'an ĩaipan upishatanuzu. ²³Jesus zaamatan wuru'u ishaawunuz paka'u di'iki,

una'aka'akanuzu munapo wiizai ai. Udauna'an usopitan pazaadako uawun kida di'iti, na'iki upishatan uawun kida paka'u kida idi. Udauna'an upishaanuzu, "Putukapa'a naa aimaakan?"

²⁴Daonaiora awunuudanaan, na'iki ukian, "Ōtukapa pidannao, mazan ōtukapan ĩdyaun ikoda tawuru'u atamunnao chi'ikapan kawanu'o."

²⁵Udauna'an Jesus pishatan powa'a zii koshan uawun kida paka'u idi. Uruu uawun kida saabaina'akan naa, kaimanaimana'a naa utukapan koshan. ²⁶Udauna'an Jesus dyuuda'akan naazu sariapa padapu iti. Ukian kapam u'ati, "Mana'a pa'i pumako'ona'a wiizai iti powaa iti."

Kanom dii Jesus?

(Matthew 16:13-20;

Luke 9:18-21)

²⁷Udauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma wiizai kida di'iti, maonapainouz Caesarea Philippi itinapu. ĩmakopaanan pu'u upishautaan patominapa-kidaniinao, "Na'apa dii pidannao kian ōdau'an?" ²⁸Īdako'atin uparadan kaikapa'a: "Pidannao kian pugaru John Chikaawunuupauzoz, na'iki baokoinao kian pugaru prophet Elijah, na'iki baokoinao kian pugaru kotua'oraz prophetnao bii iki'o kaawan powaa ati koshan."

²⁹Udauna'an upishaan ĩdyaun, "Unao mani. Na'apa dii ukian ōdau'an?"

Sariapa Peter dako'atinuzu, “Pugaru Christ.”^v

³⁰Udauna'an Jesus kia'akan i'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom wuru'u oġaruz.”

*Jesus kowaadan na'apam nii
pamawakan*

(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

³¹Uruu dauna'an Jesus kakuwaapan naa pazowia'azoo-kaou dau'u. Ukian, “Daonaiora Aokazi Iki'o ubaiaapan nii kasha'ora'o manawun. Kazowautapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, aona'o nii iaipanuzu. Uzowii-kaou nii kapam, mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii powaa iti koshan.”

³²Jesus kakuwaapan idi kaimanaiman manawun i'ati, Peter dapadanuzu pana'itinapu na'iki uto'orauanz. ³³Sariapa Jesus tanawatinan na'iki uawunuupan ba'oran patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki sariapa uto'orauan Peter. Ukian u'ati, “Pumako o'ai, Satan. Aonaa pud'iitinpan Tominkaru di'itinpan kawan, mazan pud'iitinpan pidan di'itinpan kawan'o karikaonan.”

Jesus pidanan baiaapa'o nii oia'o

³⁴Udauna'an Jesus dapadan iribainaouz pidannao na'iki patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. Ukian i'ati, “Kanom da'ana'azo'o oġaru,

marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki una'akan pacrossannaa,^w na'iki uda'anan oġaru. ³⁵Kanom kazannaata'azo'o pananaa, uwaziwadan niizu; mazan kanom waziwada'o pananaa o'dikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, mishi'o nii uikodan karikaonanuo kakupa-karu pa'ati. ³⁶Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanuo kakupa-karu ai. ³⁷Oo kaina'a sha'a aimaakan powa'a'o uaiapa-kaou karikaonanuo kakupa-karu ai? ³⁸Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anan oġaru, na'iki pakakuwaapan o'kakinaori kida dau'u wunao ati'i, oiainaouz na'iki mami-shida-kainaouz; na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azookidan uruu, ukaawan dono udaru umanawunun tuma na'iki kaimanainao Angelnao tuma.”

9 ¹Udauna'an ukian, “Okowaa-dan nii mishi'o u'ati, pabi'i kida unao kaida'a'a, aona'o nii zii umawakan utukapan ua'ii Tominkaru Naobanai-tinan kamoo kaawan umanawunu'o ida'an.”

*Jesus pana'adinan patominapa-
kidaniinao awun za'a*

(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)

²Aizii 7 kamoo dauna'an Jesus na'akan patuma, Peter, James na'iki John doko'a'o midukuo paawa iti. Na'ii ina'ian na'apauda'u sodi

^v 8:29 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^w 8:34 *una'akan pacrossannaa*: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kaou nii pada'anpan dikin ii Jesus.

karikaonan. Utominapa-kidaniinao awun za'a upana'adina'akan. ³Ukamichan tanawatinan wizi'i na'iki baraka, ubarakan powa'a zii ipai pidannao chikaapauzonao chikaan nii ai. ⁴Udauna'an itukapa Elijah, Moses tuma, kadakotinan Jesus ati.

⁵Peter kian Jesus ati, "Tiichaa, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Turuu watoman idikinauda'u kabaunnao sodi kida, bouda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati na'iki bouda'apa Elijah ati." ⁶Tuukii Peter tarian baokoinao tuma, aonaa uaitapanaatan na'apam pakia'akan.

⁷Udauna'an isha'iz kaawan udikinda'akan naa idyaun, na'iki parada-karu kian isha'iz bii iki, "Di'ora'a odani omarainapanii, uabata na'apam ukian!" ⁸Iawunuudanaa'akan kadimana'o ida'an, aona'a naa ba'oran pidannao nii ituma, soo Jesus karikaonan.

⁹Itokapaanan pu'a'a naa midukuo iki, Jesus kian i'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru'u utukapaniaz, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki." ¹⁰Imishida uparadan, mazan pa'atiaaka ipishautaakapaanan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, "ukadishitan nii pamawaka-kizi iki," kia'oraz, iaipan paaitapanuzu.

¹¹Uruu dauna'an ipishaan Jesus, "Kanom ni'o tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian, 'Elijah'o nii wa'ati kiwiin.'?"

¹²Ukian i'ati, "Elijah'o nii mishi wa'ati kiwiin uminziwata'anan ipai

aimaakan. Na'apa kotua'o usadauzo-ka'o Tominkaru Paradan ida'a Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an, upataka'uta-ka'o nii tuukii na'iki aona'o nii uaiapa-ka'o. ¹³Okowaadan nii u'ati, mishi, Elijah kaawanka'a naa na'iki pidannao pataka'utauzonii uruu, na'apa usaadinpauzon kawana'ati Kaarita ida'a kotua'a naa."

Jesus kodita-kidan oia'o doronai daonaiora di'iki

(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)

¹⁴Uruu dauna'an ikaawan naa powaa ati baokoinao tominapa-kidariwainao ida'ati, itukapa iriba pidannao kasaba'ukinpan ituma. Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kadakotinan ituma. ¹⁵Iribainao pidannao tukapan idi Jesus wa'atin, tuukii ikonaukia'akan, na'iki idima'akan u'idi'iti, idapaapan naa uruu kaiman kapam.

¹⁶Jesus pishaan patominapa-kidaniinao, "Kanom dau'ana'o ukadakoinpan wunao tuma'a?"

¹⁷Bouda'apa pidan tunarunao dako'atin uparadan iriba'o pidannao bii iki. Ukian, "Tiichaa, kaina'a onakan odani daonaiora pu'ida'ati. Kaina'a oia'o doronai u'ida'a, na'iki aonaa ukaparadanun. ¹⁸Na'apainim oia'o doronai tuukiida'akan an uruu, ukaboota'akan nii uruu imi'i baara iti, udauna'an bozowa'o koditan udako iki, ukuzowa'akan paidako kida, udauna'an udadara'akan, dadara, dadara. Opishaanii padamata putominapa-kidani-

nao, òaipan ìkodita-kidan wuru'u oia'o dironaiz u'ai, mazan aonaa ìturuun."

¹⁹Jesus kian, "Na'apa dii aonaa zii umishidan? Kotua'iki'i naa òmashaapan utuma? Kotua'iki'i naa òna'an òbaiatinan utuma? Puna'aka na'iki wuru'u daonaioraz ò'ida'ati."

²⁰Uruu idi ìna'akan naa uruu Jesus ida'ati. Aizii oia'o dironai tukapa'akan idi Jesus, sariapa udorauta-kidan na'iki uzii'akan wuru'u daonaioraz. Uwazainan naa na'a imi'i baara'a, udako bozowa'akan naa kapam. ²¹Jesus pishaan daonaiora daru, "Na'apam dii ukotua'ikin naa pudani kaikapanu'u?" Daonaiora daru kian, "Kotu'u uduusodin iki. ²²Panaadon kida, maonapa da'i oia'o dironai zowii-nuzu ukabootan ida'an uruu tikazi di'iti na'iki wunu baoko iti. Pukamunan-kida shoman waunao, na'iki pukaminka'uta waunao, puturuan an pukaminka'utan!"

²³Jesus kian u'ati, "Kanom nii pukian 'puturuan an pukaminka'utan'? Ipai aimaakan sha'apan nii pidan ati, umishidan an."

²⁴Daonaiora daru kian diiwa'o ida'an, "Ògaru, òmishida padamata, mazan òaipan pukaminka'utan ògaru, òmishida kizi kaimanaiman manawun."

²⁵Jesus tukapan idi iriba'a naa pidannao kasaba'ukinan padazaba ati, ukian oia'o dironai ati, "Makina'o na'iki maparadanu'o dironai, òaipan pukoditan wuru di'iki'i daonaioraz, aonaa òaipan pumorotan u'idi'iti powa'a!"

²⁶Uruu oia'o dironai kadako'o-kan, uzii'atapa'akan daonaiora, udauna'an ukodita'akan naa u'ai. Mawaka'o kawanu'o daonaiora tukapa-ka'o, na'iki ipai pidan kian, "Ei, umawakan!" ²⁷Mazan Jesus zaamatan uruu paka'u di'iki, ukadishita-kidan naazu.

²⁸Uruu dauna'an Jesus makon umorotan pasookapa-kizi kabaun nazo iti patominapa-kidaniinao tuma, na'ii ìna'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Ìpishaan Jesus, "Kanom ni'o aonaa waturuan wakodita-kidan oia'o dironai?"

²⁹Jesus dako'atin ìdyaun, "Soo toriinapa-karu ida'an turuu na'apainao oia'o dironainao kodita-kida-ka'o."

***Jesus paradan koshan
pamawakan dau'u***

(Matthew 17:22-23; Luke 9:43b-45)

³⁰Uruu dauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma, ìmakon Galilee Baara an. Aonaa Jesus aipan pidannao aitapan na'iam paugaru, ³¹utominapatin-kida'azon idi patominapa-kidaniinao. Ukian ì'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-ka'o nii pidannao ati, ìnaou'u nii zowii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii powaa iti." ³²Aonaa ìaitapanaatan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, na'iki ìtarii papishaanuzu.

***Kanom tuubaru'o nii manawun
baokoinao ai***

(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

³³Na'apain ìkaawan Capernaum iti, ìmorotan kabaun nazo iti. Na'ia'a

Mark

naa Jesus pishaan ïdyaun. Ukian ï'ati, "Kanom dau'ana'o ukadakotinan dunapota?" ³⁴Mazan aonaa ïdako'atin uparadan, usha'apanum kau'an dunapota ïkadakotinaanan idi pa'atiaaka, kanom tuubaruo'oo nii manawun dau'u.

³⁵Udauna'an Jesus sakanaan na'iki sariapa udapadan 12 patominapa-kidaniinao. Ukian ï'ati, "Kanom aipina'o kiwiini'oo nii, marii uruu dawu'itintinan na'iki poitorui nii kapam ipai pidannao ati." ³⁶Udauna'an ukadishita-kidan koraidaonaa ïkanaapu'u, udokobatanuzu na'iki sariapa ukian ï'ati, ³⁷"Kanom dapaapa'o bauda'apa kakaapa sodi'oo koraidaonaa õ'uu ida'an, udapaapan õgaru wuru'u. Na'iki kanom dapaapa'o õgaru, udapaapan wuru'u dyuuda'oraz õgaru kapam."

Pidan aona'oo uto'ora-kizaitapan unao, upaonaruu wuru'u
(*Luke 9:49-50*)

³⁸John kian u'ati, "Tiichaa, watukapanii pidan kodita-kidan oia'oo doronainao pu'uu ida'an, na'iki wamashaata uruu, usha'apanum kau'an aonaa uzaamatanpan wa'ida'ati."

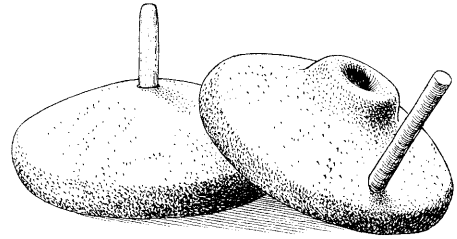
³⁹"Aonaa umashaata'ana'azu," Jesus kian ï'ati. "Pidan sha'apata'oo umanawun kida'oo aimakaan õ'uu ida'an, aona'oo nii uparadan dikaudan õdau'an. ⁴⁰Kanom aonaa unyukunuu oian wa'ati, uruu waunao ida'antanpu'oo wuru'u. ⁴¹Õkowaadan nii u'ati na'ia'oram pidan taa'oo wunu tuza-karu nii õpidanannao ati õ'uu ida'an, na'iki

uaitapan idi ïnao zaamatanpan õ'idi'iti, taa-kaoo nii uwinipinaa u'ati.

Kaimana'oo duwu na'iki manau'oo duwu

(*Matthew 18:6-9; Luke 17:1-2*)

⁴²"Aizii pidan dyuudan an wunao kawan sodi kidainao sha'apatan oia'oo, na'iki aonaa utaapadan ïmishidan õgaru, kichana'iki-kia'oo manawun wuru'u pidan sha'apataniaz, wuru aia'a udaru'oo boodapa-kinai kuba sukuruuta-kaooz ukanau kadu'iki. Udauna'an ukaboota-kaoo paran

boodapa-kinai kuba (9:42)

baoko iti. ⁴³⁻⁴⁴Aizii õkowaadan u'ati, kaawa'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapanaatanuzu. Ukau'an puka'oo oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'oo nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'oo puka'oo tuma, putaa-pan ai dya'utam ïdyaun, udauna'an pukaboota-kaoo nii Tuubaruo'oo Tikazi wu'iti, aona'oraz umakadauzon. ⁴⁵⁻⁴⁷Bauda'apa'oo pukidiba oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'oo nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'oo pukidiba tuma, putaa-pan ai dya'utam ïdyaun, udauna'an pukaboota-kaoo nii Tuubaruo'oo Tikazi

wu'iti. Bauda'apa'o puawun oii-kidan an pugaru, puso'otazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puawun tuma, putaa-pan ai dya'utam i'dyaun, udauna'an pukaboota-ka'o nii Tuubaruo Tikazi wu'iti.

48 'Na'ii tarabaro dainao nika-pa'oraz pidan nanaa, aona'o nii imawakauzon.

Na'iki wuru'u tikaziz aonaa na'apainim nii umakada-ka'o.^x

49 "Na'apa wanyukunui kuzubada-ka'o kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati.^y

50 "Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, na'apam nii ukuzubaa-ka'o powaa iti? Marii duwu kuzuba'o kawan unao, umashaapa kizi kaiman uiribannao tuma."

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai
(Matthew 19:1-12; Luke 16:18)

10 ¹Na'iki'o Jesus wa'akan amazada Galilee Baara, umakon Judea Baara an, atii Jordan Wa'o baza iti. Iriba kida pidannao kaawa-kaawan u'ida'ati koshan, na'iki utominapa-kidan i'dyaun patominapatin-kidauzon kawan da'i i'dyaun.

²Phariseenao kaawan u'ida'ati itiwaa-kidapa'azon uruu. I'kian u'ati, "Pukowaada wa'ati, wakaki-

naorinaa taapada pidan muudan paudaiaro?"

³Jesus kian i'ati, "Sha'apa'oram kakinaorii Moses taa u'ati?"

⁴I'kian Jesus ati, "Moses taapadanii pidan saadan muudaaka-karu kaaritannaa, udauna'an turuu umuudan paudaiaro."

⁵Jesus kian i'ati, "Moses saadan wuru'u kakinaorii u'ati unyukunuu dadaran idi'o. ⁶Mazan Tominkaru sakadan dono patoman amazada na'iki pidan, utoman daonaiora na'iki zun. ⁷Una'apan idi, daonaiora muudinan padaru na'iki padaro ai na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma, ⁸na'iki uruu idi dya'utamainao pidannao bauda'apatinan. Ukau'an aonaa powa'a i'pana'a-kidan, soo bauda'apa. ⁹Kanom Tominkaru bauda'apatinii, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan."

¹⁰Udauna'an imorotan kabaun nazo iti koshan, Jesus tominapa-kidaniinao pishaan uruu wuru dau'ana'a ukadakotin kiziz. ¹¹Ukian i'ati, "Pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, oia'o wuru'u usha'apataniaz paudaiaro ati uba'orantapan idi. ¹²Na'apa kapam zun muudan dono paudaiaru, udauna'an omazidan ba'oran daonaiora tuma, oia'o wuru'u osha'apataniaz paudaiaru ati oba'orantapan idi."

Mark

^x 9:48 Isaiah 66:24 ^y 9:49 Na'apa wanyukunui kuzubada-ka'o kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati Greek paradan ida'an: "I'pai pidan duwuda-karu nii tikazi idi." Tikazi kii-karu, baiatin-karu ati'o kai imi'i baara'a.

Jesus na'iki koraiziannao*(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)*

¹³ Pidannao kaawa-kidan koraiziannao Jesus ida'ati. Ìaipan upishatan ìdyaun. Mazan utominapa-kidaniinao kashadakowauan pidannao.

¹⁴ Jesus aitapan idi ìna'apan, sariapa uto'orauan patominapa-kidaniinao. Ukian ì'ati, “Marii koraiziannao wa'atin ò'ida'ati. Aonaa umashaata'ana'a ìdyaun, usha'apanum kau'an ìnao kawanu'o wuru'u zaamata'o ni'oraz Tominkaru panaobanaa nii. ¹⁵ Òkowaadanii u'ati, kanom aona'o uzaamatinan Tominkaru naobanaitinapa-kizi iti koraidaonaa zaamatan kawanuzu, aona'o nii umorotan na'iti.” ¹⁶ Udauna'an udokobatan ipai koraiziannao bauta'apa kida, upishatan ìdyaun paka'u idi, na'iki upishaan Tominkaru kaimanan ì'ati.

Kasha'apauzi'o pidan*(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)*

¹⁷ Jesus makopaanan pu'u koshan dunapota, sariapa pidan wa'atin u'ida'ati zaka-zakaapa. Sariapa ukodoru'ukan ukanaapu ikinapu, na'iki ukian u'ati, “Kaimana'o Tiichaa, kanom dii òsha'apata òikodin-kinaa nii kari-kaonanu'o kakupa-karu?”

¹⁸ Jesus dako'atinuzu, “Kandii nii pudakotan ògaru kaimana'o nii? Aonaa kanom kaimana'o nii, soo Tominkaru bauta'apa. ¹⁹ Puaitapanii Tominkaru kakinaori kidaz. Mana'a puzowia'ana'a pidan;

mana'a puba'orantapa'ana'a; na'iki mana'a pukoidapa'ana'a; mana'a pumariidinauzo'ona'a puihiban dau'u; mana'a pumariidapa'ana'a puihiban puzaamata-kinaa nii usha'apauzi; pumarainapa pudaru na'iki pudaro.” ²⁰ “Tiichaa,” pidan kian u'ati, “Na'apa òmashaapan kotua'iki'i naa, òkoraidaonaan iki òizo'ati wuru'u kakinaorii kidaz.”

²¹ Udauna'an Jesus awunuupan u'idi'iti unaudapa patukapanuzu. Ukian u'ati, “Kaina'a bauta'apa'a naa aimakaan pusha'apatan nii zii. Aizii pumako, pusellian ipai pusha'apauz kida, na'iki puraata puikodanii pusha'apauz kida ida'an, putaa'a naa pataka'utinainao atiz. Pusha'apatin an na'apa, pukapuraatanun nii aokazi ii. Udauna'an puwa'ati ò'ida'ati, puda'an kizi ògaru.” ²² Mazan daonaiaora abatan idi una'apan pa'ati, sariapa unyukunuu kasha'ora'akan, ukiwan manaunam, ukasha'apauzin idi manawun.

²³ Jesus awunuupan patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian, “Dadara'o nii kapuraatanii-nao pidannao morotan Tominkaru naobanaitinapa-kizi iti.” ²⁴ Sariapa utominapa-kidaniinao di'itinpan uparadan dau'u.

Mazan Jesus kian koshan ì'ati, “Òdainao, na'apa dii manawun dadara pidan morotan Tominkaru naobanaitinapa-kizi iti. ²⁵ Kasha'apana'o nii manawun kapuraatanu'o pidan morotan Tominkaru naobanaitinapa-kizi iti, camel podotan ai akosa awun shaawata.”

²⁶Udauna'an powa'a zii ïdi'itinpan, na'iki ïkian u'ati, "Kanom mooko turuu ukazannaata-ka?"
²⁷Jesus awunuupan ï'idi'iti, na'iki sariapa udako'atin ïdyaun. Ukian ï'ati, "Pidannao aonaa turuu ïsha'apatan wuru'u, soo Tominkaru pa'an turuu usha'apatan ipai aimakaan."

²⁸Udauna'an Peter kian u'ati, "Putukapa waunao, wawa'aka'a naa ipai washa'apauz na'iki aizii wada'apan naa pugaru."
²⁹Sariapa Jesus kian, "Mishi'o wuru'u. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, oo pa'ina-wuzunao, padadagoonao, padaro, padaru, paudainao, oo pazakapun õgaru dikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, ³⁰taa-karu nii u'ati 100 powa'a zii kabaun kida, na'iki u'inawuzunao nii, na'iki udadakoonao nii, na'iki udaronao nii, na'iki udainao nii, na'iki uzakapun nii, na'iki una'apan pu'u upataka'uta-kaonii kapam. Na'iki diina'iti'i uikodinanan nii karikaonanu'o kakupa-karu.
³¹Mazan iriba pidannao kiwiiniinao kai, dawu'itintina'o nii. Na'iki iriba dawu'itiiniinao kai, kiwiita-kida-kaonii."

***Jesus kakuwaapan koshan
pamawakan dau'u***

(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

³²Aizii udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao, tuukii ïdi'itinpan udau'u, ukiwiitan idi pa'ua'ati Jerusalem iti. Na'iki na'a'o baokoinao pidannao, da'anpainao ïdyaun,

sariapa ïtarian kapam. Udauna'an Jesus dapadan koshan 12 patominapa-kidaniinao pana'itinapu baokoinao ai. Uru'u naa ukakuwaapan na'apam nii pasha'apata-kaodau'u. ³³Ukian ï'ati, "Uabata. Aizii wamakon Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o, kaakapaa-kaonii faadaanao zowaunaanao ati, na'iki tiichaapauzonao ati Moses kakinaori dau'u. Na'iki ïtaan nii uruu zowii-karu nii, na'iki ïtaan nii uruu Gentilenao ka'u iti. ³⁴Uruu idi Gentilenao banikiitan niizu, na'iki ïsopiaputapan niizu, na'iki ïba'izian nii uruu. Udauna'an ïzowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamootan ida'a, ukadishitan nii powaa iti."

***James na'iki John pishaan Jesus
manawun-tinapa-karu dau'an***
(Matthew 20:20-28)

³⁵Uruu dauna'an James na'iki John, Zebedee dainao, kaawan Jesus ida'ati. ïkian u'ati, "Tiichaa, kaina'a waaipan pusha'apatan aimakaan wa'ati."

³⁶"Kanom dii mooko?" ukian.

³⁷ïkian u'ati, "Pusakanatan dono putaba di'ii punaobanai-tinan dono, pusakanata-kida pa'i waunao putuma. Bauda'apa pudiwa'ora antanapu, ba'oran pu'ashabaron antanapu."

³⁸Jesus kian ï'ati, "Aonaa uaitapan kanom wuru'u upishaaniaz. Turuu mooko uaitapan utuzan õtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, õgaru kawan?^z Turuu

Mark

^z 10:38 Turuu mooko uaitapan utuzan õtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, õgaru kawan? oo "Uka'iitan nii mooko wuru'u õbaiaapan ni'oraz?"

mooko uaitapan uchikaawunuukidinan òchikaawunuua'azoo-kaokawan?

³⁹“Turuu,” James na'iki John kian.

Jesus kian ì'ati, “Mishi, utuzan nii wuru'u òtuza'azooniaz, na'iki uchikaawunuukao nii òchikaawunuua'azoo-kaokawana'ati. ⁴⁰Mazan aonaa turuu òsakanatakidan unao òdazaba'a, òdiwa'ora antanapu oo òashabaron antanapu. Soo Tominkaru'o nii pa'an taazu, paminziwataniinao ati.”

⁴¹Aizii 10 Jesus tominapakidaniinao abatan idi kaikapa'oparada-karu'u, sariapa ìto'oran James na'iki John ati. ⁴²Uruu idi Jesus dapadan baokopa ìdyaun pa'ida'ati, ukian ì'ati, “Uaitapanii mamishida-kainao Tominkaru, dakotinpa'o naobanainao nii, ìnau-dapa pawaranuitapan ipai pidan na'iki pamanawun-tinpan ida'an ìkazowautapan ìdyaun. ⁴³Mazan aonaa òaipan una'apan. Na'ia'oram unao bii'i aipa'o pamanawunun, marii upoitoruitapa-kidinan ipai baokoinao ati. ⁴⁴Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairibannao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati. ⁴⁵Upu'u zii Daonai-ora Aokazi Iki'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'anan pidannao pa'oian ai umawakan ida'an.”

Jesus saabaan Bartimaeus awun
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)

⁴⁶Jesus kaawan patominapakidaniinao tuma Jericho ati. Udauna'an ìdobatapan pu'a'a naa na'iki, iriba pidannao da'anpan ìdyaun. Kaina'a pidan isha'o uawun pishautauzo da'i puraata, na'a usakanatapan dunapo'o, Bartimaeus kia'o u'uu. Uruu Timaeus dani. ⁴⁷Uabatan idi Jesus Nazareth san dobatapan, uruu idi ukadako'okan diiwa'o ida'an. Ukian, “Jesus, David Takaan-daun!^a Pukamunan-kida ògaru!”

⁴⁸Iriba pidannao to'orauanuzu ìaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, “David Takaan-daun! Pukamunan-kida ògaru!”

⁴⁹Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi'i. Ukian, “Udapada uruu da'ati'i.”

Sariapa ìkian u'ati, “Puma'ozakada punyukunuu! Pukadishita, udapadan naa pugaru.” ⁵⁰Uru'u naa ukaboota'akan pachaakitan, uzaka'uta'akan, uwa'ati'ikan naa Jesus ida'ati.

⁵¹Jesus pishaanuzu, “Kanom puaipan òsha'apatan pu'ati?”

Ishaawun kian Jesus ati, “Tiichaa, òaipan pusaabaan òawun.”

⁵²Jesus kian u'ati, “Pukiwa'anaa! Pumishidan idi ògaru, puawun saabainan.” Sariapa mishi utuka-

^a 10:47 *David Takaan-daun*: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

pa'akan kaiman, na'iki'o uda'anan naa Jesus.

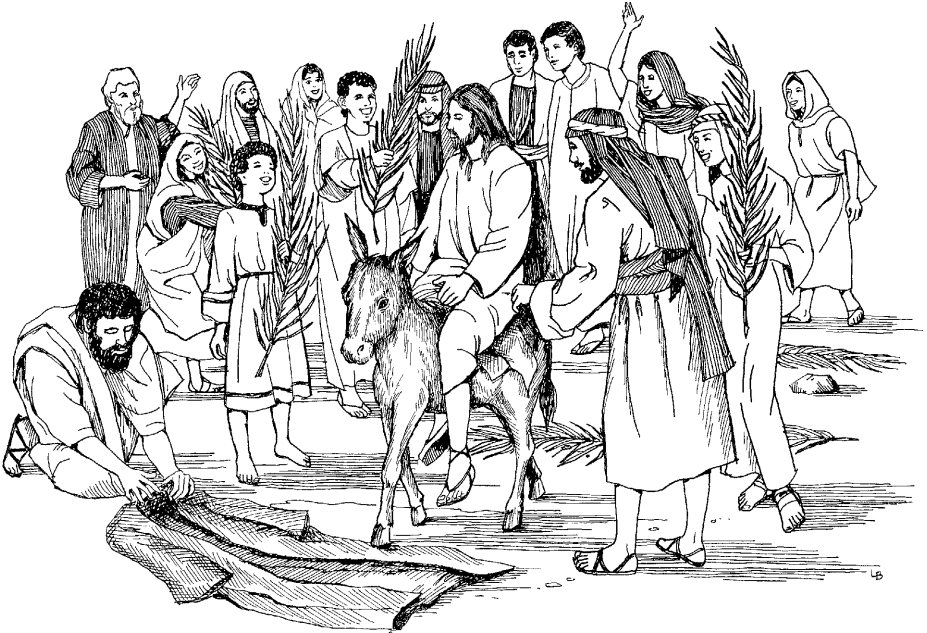
Jesus morotan Jerusalem iti
(*Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40;*
John 12:12-19)

11 ¹ Īmaonapatapaanan pu'a'a naa Jerusalem iti, wiizai kida Bethphage na'iki Bethany pa'inamun, ĩkaawan Olive Naawa iti. Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ² ukian ĩ'ati, "Umako wiizai upa'inamunu'o di'iti. Ukaawan dono na'iti uikodan nii chaakashi^b dani ko'idinpan, aona'o zii uzaida-ka. Ubuzuu-tazu, na'iki una'aka uruu da'ati'i. ³ Na'iki na'ia'oram pidan pishaan

an unao usha'apatanii dau'an, ukii u'ati, 'Naobanai aipanuzu, na'iki kadimana'o nii udyuudan powaa atiz.' "

⁴ Uruu ĩmako'okan naa ĩkoda chaakashi dani dunapo'o, uko'idinpan dobaapa-kizai paniinomizinaa di'iki. Ībuzuupan pu'u uzunaa, ⁵ kadishitapainao maonapa na'a kian ĩ'ati, "Kanom nii ubuzuupan chaakashi dani zunaa?" ⁶ Īdako'atin ĩdyaun na'apa Jesus dyuudan kawana'ati paugaru, uruu dau-na'an zii ĩtaapadan ĩna'akanuzu. ⁷ Īkaawa-kidan naa chaakashi dani Jesus ida'ati, ĩmuudan pachaakitan kida ubarau paawa ati, uruu Jesus zaidan naazu.

Mark

Jesus kaawan Jerusalem iti (11:4-10)

^b 11:2 *chaakashi*: English ida'an, donkey.

⁸Iriba pidannao kadamaradan pakamichan kida dunapota. Baokoinao dukuan pu'u anabai kida, pokoridi anaba kawan kida'o, maonapa kida'o dunapo an, ĩmuudan naa dunapota kidaz Jesus ua'ati. ⁹Pidannao kiwiitapainao Jesus ai, na'iki baokoinao udawu'itinao ĩwa'atipan kadakoinaanan diiwa'o ida'an. Īkian, “Marii Tominkaru konaukii-kida-kae! Marii Tominkaru kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati!^c ¹⁰Marii Tominkaru kaimanan wuru ati'i King-tina'o ni'oraz King David wadaun nii. Marii Tominkaru aokazi ia'o konaukii-kida-kae!”

¹¹Jesus kaawan dauna'an Jerusalem iti, umorotan Tominkaru Dapu iti, uawunuutan ipai aimakaan kida. Mazan wachuupun idi'i naa ukiwan powaa iti Bethany iti patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus paradan fig kadunaa ati
(*Matthew 21:18-19*)

¹²Ba'oran kamoo, ĩwa'atipan pu'u powaa ati Bethany iki Jerusalem ati, Jesus zamazin naa. ¹³Munapo zii utukapan fig kadunaa kaanaba'o. Uruu idi umakon na'iti utukapa'azon kaaka maniz. Mazan ukaawan dono na'iti, aonaa u'aka nii, soo uanaba pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an aonaa ukaakapauzon dono'o zii mani wuru'u. ¹⁴Jesus kian fig kadunaa ati, “Aona'o nii pu'aka dizoowauzo-

kao powa'a!” Utominapa-kidaniinao abatanii wuru'u una'apanuz.

Jesus waatan selliipainao Tominkaru Dapu iki

(*Matthew 21:12-17, 20-22;*
Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹⁵Īkaawan dono'o naa Jerusalem iti, Jesus makon Tominkaru Dapu iti, na'iki uwaataabi'ian ipai toriipainao kida uzainao, na'iki selliipainao kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Ipai udorau-kidan shakataakakidauzonao puraata miisan^d kida, na'iki ipai selliipainao wakookoonao taba kida, ¹⁶na'iki aonaa utaapadan pidannao dobata-kidan patoriinii kida Tominkaru Dapu baara an.

¹⁷Uruu dauna'an ukaki-naotan pidannao, “Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: ‘Ōdapu dakota-kae nii ipai pidannao toriinaapa-kizi dapunaa nii.’ Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii.”^e

¹⁸Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u abatan idi kaikapa'ora'a, ĩtiwaan paikodan pazowii-kinaa nii Jesus. Usha'apanum kau'an ĩtarian Jesus ai, ĩtukapan idi tuukii manawun ipai pidannao di'itinpan ukaki-naopan dau'u.

¹⁹Wachuupun idi'i naa Jesus kiwan donoi iki patominapa-kidaniinao tuma.

^c 11:9 Psalm 118:25-26   ^d 11:15 *miisa*: English ida'an, table.   ^e 11:17 Isaiah 56:7

*Jesus parada kiziz fig
kadunaa mawakan naa*

²⁰Chaapi'iki ba'oran kamoo, ïdobatapan pu'u dunapota koshan, ïtukapa wuru'u fig kadunaa mawaka'aka'a naa atii paoroda iti. ²¹Peter nyukunuu'aka na'apam Jesus kiauzon da'i, uruu idi ukian, "Tiichaa! Putukapa, puparada kiziz fig kadunaa mawaka'aka'a naa."

²²Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Umishida Tominkaru. ²³Mishi òkowaadan nii u'ati, sha'apa'oram pidan turuu udyuudan naawazi so'otinan na'iki ukabootinan paran baoko iti, pamishidan ida'an. Aonaan an umishidan, aona'o nii usha'apan uaipan kawana'ati. ²⁴Ukau'an, òkian ipai unao ati, ipai kanom upishaanii utoriinpan ida'an, taa-ka'o nii u'ati. Soo umishidan ida'an karikaonan. ²⁵Na'iki na'apainim ukadishitan utoriinpan dono, umarina'ata unyukunuu oian ba'oran pidan ati; na'apa'o nii udaru Tominkaru aokazi ia'oraz marina'atan ipai u'oian kapam. ²⁶[Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati, aona'o nii unao Daru marina'atan u'oian kida.]"^f

*Jesus pishaa-ka'o kanom aipan ati'o
usha'apaapan aimakaan kida*
(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

²⁷Ïkaawan koshan Jerusalem ati, Jesus chi'ika'anpan pu'u Tominkaru Dapu ii, faadaa zowaunaanao,

tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Jewnao zowaunaanao kaawan u'ida'ati. ²⁸Na'iki ïpishaanuzuu, "Kanom dyuudanii pusha'apatan ipai wuru'u aimakaan kidaz? Oo kanom taapadanii pusha'apatan ipai wuru kida'a?"

²⁹Jesus dako'atin ïdyaun, "Ïpishaan nii bouda'apa aimakaan karikaonan u'ai, na'iki udako'atin an ògaru, òkowaadan nii u'ati kanom aipan ati'o òsha'apatan wuru kida'a. ³⁰Ukowaada ò'ati, na'iki'oram dii John chikaawunuupan taa-ka'o u'ati: aokazi iki'o oo pidan di'iki'o?"

³¹Ïpishautaakapan pa'atiaaka kida, "Wakian an aokazi iki'o, ukian nii wa'ati, 'Kanom ni'o mooko aonaa umishidan uruu?' ³²Mazan wakian an pidan di'iki'o, pidannao to'oran nii wa'ati." (Aonaa ïka'liitan pana'apan, ïtarian idi pidannao ai, ipai pidannao aitapan idi mishi John Tominkaru prophetin.) ³³Uruu idi ïkian Jesus ati, "Aonaa waaitapan."

Jesus kian ï'ati, "Ïgaru aona'o nii òkowaadan u'ati kapam, kanom taanii òsha'apata-kinaa ipai aimakaan kida."

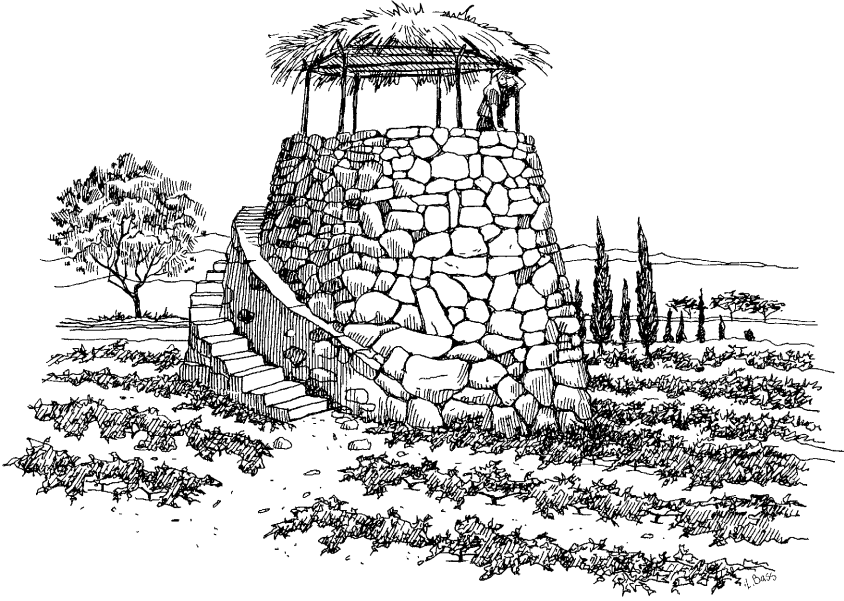
*Awunuutapainao grape baawu
dau'o*

(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-19)

12 ¹Udauna'an Jesus para-dan ï'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, "Kaina'a da'i pidan paowa'o grape baawu, ukorarananuzuu, ukichadan ka'unaru kuba ida'a pasararoo-kizi nii

Mark

^f 11:26 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

dokoa'o kabaun grape baawu watchmantapa-kizinao (12:1)

grape uu, na'iki utoman dokoa'o kabaun watchmantapa-kizai ni'o. Udauna'an uzaamatan pidannao awunuutapainao nii grape baawu. Uruu umakon naa ba'oran wiizai iti. ²Grape karaoda-ka'o dono'o naa, udyuudan naa bauda'apa papoitoru awunuutapainao grape baawu di'iti, pa'idiwau grape dau'ati. ³Mazan na'ia'a naa awunuutapainao grape baawu zaamatan wuru'u poitoruiz, iba'izian naa kapamazu, udauna'an idyuudan powaa itizu kana'apan. ⁴Udauna'an udyuudan naa ba'oran poitorui i'idi'iti koshan. Awunuutapainao grape baawu ba'iziinuzu pazowau an kida tuukii, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai. ⁵Udauna'an udyuudan naa ba'oran papoitoru, uruu izowii aka sariapa. Na'apa isha'apatan bao-

koinao kida, iba'iziautapan idyaun na'iki ba'orainao izowii. ⁶Bauda'apa'a naa pidan kaina'a dyuuda-karu nii, naobanai dani umarainpaniaz manawun. Dawu'itiini'i naa udyuudan bauda'apa'o paudani daonaiora awunuutapainao grape baawu di'iti. 'Aona'o nii ika'iitan pasha'apatanuzu,' ukian.

⁷"Mazan awunuutapainao grape baawu kian, 'Aizii di'i naa kapaoriba'o dani'i. Kadiman, wazowiazu, wazaamata kizi grape baawu u'ai wa'idiwau nii!' ⁸Uru'u naa izzaamata'akan naaz, izowian naaz, udauna'an ikabootan naa unanaa munapo grape baawu ai."

⁹Udauna'an Jesus pishaan pidannao, ukian, "Na'apam nii uzauda-kidan kapaoriba'o sha'apatan idyaun? Ipai'o nii uzowiankan

wuru'u awunuutapainaoz grape baawu, udauna'an utaan nii baokoinao atiz. ¹⁰Mishi, unao aitaazoni'i naa saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a?

'Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz, madiwautapa-ka'oraz itukapan, uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba ipai ba'oran kubanao ai.

¹¹Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u, umanawunu'oraz utukapa-ka'o.' ^g

¹²Jewnao naobanaanao aitapa Jesus kadakotinan padau'u wuru'u ukaiwaanuz di'itinapa-kinai kuwai. Uruu idi iaipan padamata pazaamatan uruu, mazan itarian iriba'o pidannao ai, uruu idi imakon u'ai iwa'aka'akan naazu.

Tax kawinipinaapa-kaodau'a'o

(*Matthew 22:15-22; Luke 20:20-26*)

¹³Uruu dauna'an Jewnao naobanaanao dyuudan Phariseenao na'iki Herod pidanannao Jesus di'iti, itiwaa-kidapa'ananuzu, iabata'azon uparadan pana'itin. ¹⁴Uruu ikaawan naa ikian Jesus ati, "Tiichaa, waaitapanii pugaru mishi'o puparadan, aonaa turuu pidan tanawatan pud'iitinpan. Umanawun-tinpainao paradan, aonaa punyukunuupan. Mazan mishi'o pa'an pukakinaopan

Tominkaru aipan kawana'ati. Na'apa dii mooko wakakinaorinaa kian? Utaapada wataan tax puraatan-naa kida naobanai Caesar ati, oo aonaa?"

¹⁵Mazan Jesus aitapa i'zaa-mikipa'azon karikaonan, ukian i'ati, "Kandii nii utiwaa-kidapa'azon o'garu? Puna'aka o'ati wizi'l'o puraata sodi, otukapa kiziz."

¹⁶Sariapa ina'akan bauda'apa puraata u'ida'ati. Upishaan naa idyaun, "Kanom dikin, oo kanom uu kida diida'a'orazu'u?"

"Naobanai Caesar wuru'u," ikian.

¹⁷Uruu idi Jesus kian, "Ukau'an utaa naobanai Caesar ati u'idiwau, na'iki utaa Tominkaru ati u'idiwau kapam."

Tuukii manawun idi'itinpan Jesus dau'u na'apain.

Pishauta-karu kadishita-karu dau'u mawaka-kizai iki

(*Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40*)

¹⁸Kaina'a Sadduceenao,^h aonaa imishidan pidan kadishita-kida-kaonii pamawaka-kizi iki diina'iti'i. Inao kaawan Jesus ida'ati, ipishaanuzu kaikapa'a: ¹⁹"Tiichaa, Moses saadanii di'ora'a kakinaorii wa'ati. 'Aizii pidan mawakan an, uwa'akan paudaiaro maudani-daun, marii pidan mawaka'oraz inawuzu mazidan otuma, ikaudani kizi mawaka'o dani nii.'ⁱ ²⁰Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ituuniz

Mark

^g 12:11 Psalm 118:22-23 ^h 12:18 Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ⁱ 12:19 Deuteronomy 25:5-6

mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa. ²¹Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'ina-wuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. ²²Ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'ina-wuzunao mazidan otuma. Mazan ipai daunuuda'u imawakan, na'iki aonaa bauda'apa inao wa'aka'o nii paudani otuma. Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u idaiaro daunuz. ²³Aizii pidannao kadishita-kida-ka'o dono pamawakakizi iki. Na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma," ikian.

²⁴Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Pakawan zii mooko aonaa uaitapan! Umaaitapakan idi'o saadauzo-kariwaiz Tominkaru Paradan, na'iki wuru'u Tominkaru ma'ozakanuz. ²⁵Mawakainao kadishitan dono kakupa-karu di'iti, Angelnao kawanu'o nii idyaun aokazi ii. Aona'o nii powa'a mazidakarun na'ii. ²⁶Okowaadan nii unao ati aizii, mishi mawakainao kadishita-kida-ka'o nii. Aonaa mooko utukapauzon usaadinpan Moses kaaritan ida'a, tikazi tominan dono'oraz ko'ori'o kazamaka'o di'iki? Na'apa sha'atii usaadinpan

Tominkaru paradauzon dono'oraz Moses ati, ukianuz, 'Ogaru Abraham Tominkarun, Isaac Tominkarun, Jacob Tominkarun kapam.' ²⁷Uruu kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani. Tuubaruo ida'an manawun upozawatapan!"

***Umanawunu'o manawun
kakinaorii***

(Matthew 22:34-40; Luke 10:25-28)

²⁸Kaina'a tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, uabata wuru'u ikadakotinanuz. Utukapan idi kaiman Jesus dako'atin wuru'u Sadduceenao, sariapa uwa'atin Jesus ida'ati upishaanuz, "Na'ia'oram dii umanawunu'o manawun kakinaorii ipai ba'orainao ai?"

²⁹Jesus kian, "Umanawunu'o manawun di'orazu'u, 'Puabata, Israelitenao! Wuru'u Naobanai waTominkarunuz, soo uruu bauda'apa, Tominkaru. ³⁰Pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, ipai pudi'itinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an kapam.' ³¹Ba'oran udawu'ati'o umanawunu'o kakinaorii kaikapa'ora'a: 'Pumarainapa ba'oran pidannao na'apa pumarainpan kawan punanaa.'^j Aonaa ba'oran umanawunu'o nii manawun kakinaorii wuru kida aia'a."

³²Tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati, "Kaiman Tiichaa! Mishi'o kaiwuru'u pukianuz.

Uruu mishi bouda'apa'o Naobanai Tominkaru, aonaa ba'oran Tominkaru nii. ³³Na'apa'o mishi kaiwuru'u. Pumarainapa pa'i tuukii Tominkaru ipai punyukunuu iki, ipai puditi'inp-an ida'an, ipai puma'ozakan ida'an. Marii kizi kapam pumarainpan ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa. Uruu dya'utama'oraz kakinaorii, powa'a'o zii umanawunun, pidan taan ai kawaoda-kariwai uzai na'iki ba'oran kida aimakaan taa-kariwaiz Tominkaru ati'o ai," ukian.

³⁴Jesus aitapa kaiman tiichaa-pauzo Moses kakinaori dau'u dako'atin paugaru, uruu idi ukian, "Aonaa pumunapon Tominkaru Naobanai-tinpan ai." Uruu dauna'an ipai ba'orainao tarian papishautan ai uruu.

***Kanom kaduz dii
wuru'u Christ kii-kizaiz***
(*Matthew 22:41-46; 23:1-36;*
Luke 20:41-47)

³⁵Jesus kakinaopan dono Tominkaru Dapu ii, ukian, "Kandii nii mooko tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian wuru'u Christ dyuuda'azoo-kariwaiz, David takaan-daunu'o nii wuru'u uruuz?" ³⁶Kaimana'o Doronaa ida'ana'o tawuru'u David kiauzonuz kaikapa'a: Naobanai Tominkaru kian òNaobanaa ati, 'Pusakanata da'a'a òdiwa'ora antanapu atii òmuudan putarubanao puwaranu'u.^k

³⁷"David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko udani-daun wuru'u uruuz?"

Iriba pidannao kasaba'ukinpainouz, konaukii ìabatapan Jesus kuwaa. ³⁸Ukian naa koshan ì'ati, "Uzaudin pa'i wunao aia'a tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u. Ìnaudapa pakaiwadapan pachi'ikapa-kizi kawana'ati dawuu za'abali kida'o kamicha. Na'iki ìaipan pataapa-ka'o umanawun kida'o pidannao nii kasaba'uinapa-kizai ii kida. ³⁹Ìaipan pasakanatan taapa-kariwai umanawun-tinpainao pidannao taba kida ida'a synagoguenao ii, na'iki ìsakanata'azon kiwiin manawun kida'o tabai ida'a aroapa-karu dono. ⁴⁰Mazan upu'u ìpataka'utan zunnao mawakainao ìdaiarunao, ìzaamatan ida'an ìsha'apauz ìdapu iki. Uruu dauna'an ìaipan patukapa-ka'o kaimanainao nii patorinpan ida'an dawuu kida. Na'apainao pidannao pataka'uta-ka'o nii tuukii manawun."

***Zuna, mawaka'o odaiaru
taan puraata***
(*Luke 21:1-4*)

⁴¹Jesus sakanatan Tominkaru Dapu ii maonapa puraata taapa-kizinao dazaba'a, uawunuutapan ipai pidannao paidan papuraatan unazo iti. Iriba kapuraataniinao taan dobata kida puraata. ⁴²Udauna'an mapuraatan-ziiwa maudaiaruiba taan dya'utam sodi isha'o puraata. Aonaa dobata'o mani wuru'u. ⁴³Udapadan patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, ukian ì'ati, "Òkowaadan nii u'ati di'ora'a

Mark

^k 12:36 Psalm 110:1

mapuraatanu'o zun taan puraata kinnaa zo'iti powa'a zii manawun ipai ba'orainao ai. ⁴⁴Usha'apanum kau'an baokoinao taan, aonaa paaiapani'i naa mani puraata, mazan oroo pamapuraatanun pu'u, ipai otaan pataapanii sodi puraata pamashaapa-kinnaa ni'o padamata.”

*Jesus kian Tominkaru Dapu
kaboobi'ii-karu nii*

(*Matthew 24:1-2; Luke 21:5, 6*)

13 ¹Jesus koditan pu'a'ana Tominkaru Dapu iki, bouda'apa utominapa-kidani kian u'ati, “Putukapa Tiichaa! Konaunam mishi kabaun na'iki ukorarannaa toma-ka, kaiman mishi itomanuzu udaru kida'o kuba idi!”

²Sariapa Jesus kian u'ati, “Putukapa wuru'u udaru'oraz kabaun na'iki ukorarannaa kidaz? Aona'o nii bouda'apa kuba mashapanu pamuuda-kizinao'a, ipai'o nii ikaboobi'ii-ka kida.”

*Jesus tominapa-kidaniinao
baiaapan nii oia'o*

(*Matthew 24:3-14; Luke 21:7-19*)

³Uruu dauna'an Jesus sakanatapan Olive Naawa ii Tominkaru Dapu pa'inamun, sariapa Peter, James, John na'iki Andrew pishaan uruu pairibannao daida'an, ⁴“Pukowaada wa'ati na'apainim nii zii di'ora'a sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa, waaitapa-kinnaa nii usha'apa'azon naa.”

⁵Jesus kian i'ati, “Uzaudin pa'i, aonaa utaapada'ana'a pidan mariidan unao. ⁶Iriba pidannao kaiwaan

nii o'uu, ‘Ogaru uruu!’ ikian nii, imariidan nii kapam iriba ba'oran pidannao kida. ⁷Mana'a utaria'ana'a uabatan dono tarubainao mizaataakapan, na'iki uabatan dono kadakotin-karu munapo'o tarubainao mizaataakatinan dau'u. Na'apa kida'o aimaakan sha'apan nii, mazan aonaa zii amazada ikoda'azon patokon mani wuru'u. ⁸Wiizai kida mizaataakan nii pa'atiaaka; donoi kida mizaataakan nii pa'atiaaka. Kaina'a'o nii imi'i nakainan ipai amazada kawana'ati, kaina'a'o nii zamazi-karu kida kapam. Mazan baiatin-karu kida sakadinan zii karikaonan wuru'u. Shakata'azo'o koraidaonaa kaziwan sakadinan kawanu'u zii wuru'u.

⁹“Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i. Usha'apanum kau'an uzaamata-ka, na'iki una'aka-ka, na'iki kootowapa-kizai iti. Uba'izii-ka, na'iki synagogue ii kida; ukadishitan nii kazowautapainao wiizai kida na'iki kingnao kanaapu ati ogaru dikiin ii; ukowaada kizi kapam Kaimana'o Kuwai odau'ana'o. ¹⁰Mazan amazada tokon kaawan ua'ii, marii kizi kiwiin Kaimana'o Kuwai kowaada-ka, ipai wiizai kawana'ati.

¹¹“Aizii uzaamata-ka, na'iki ukootowapa-kida-ka, na'iki udi'itinpa'ana'a upishaa-ka, na'iki na'apam nii ukian. Mazan upishaa-ka, na'iki dono'o naa, ukowaada'aka kanom dyuuda-kariwai ukowaadan. Usha'apanum kau'an aonaa unaou'o nii mani parada, mazan Kaimana'o Doronaa taan nii uitapa-kinnaa nii na'apam nii ukian.

12“Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao. Daruinao na'apa'o nii ĭzowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii padarunao na'iki padaronao, na'iki ĭzowii-kidan nii ĭdyaun. 13Ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao oġaru dikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaatakaru nii uruu.

Kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan nii

(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

14“Mazan utukapan dono'o naa kachama'idiikia'o aimaakan muudakao aonaa uaiapa-kizinaou'u mani, na'iki umana'idii-kidan amazada pidan ai.” (Marii awunuutapa'o kaarita di'itapan na'apa'oram saada-kariwaiz.) “Ukau'an marii mashaapainao Judea Baara ii kidoo-pan naa midukuo kida iti.^l 15Pidan sookapa'o paniba ii, marii kizi aonaa umorotan padapu nazo iti powaa iti aimaakan pana'aka'azoonii dau'ati. 16Pidan kaudina'o pazakapun ii, marii kizi aonaa ukiwan padapu iti pachaakitan dau'ati. 17Kasha'ora'o nii manawun aimaakan sha'apan ki'iwi-ziiwanao ati uruu dono, na'iki daroinao biidapainaouz zii ĭdainao ati, uruu kamoon kida kaa-wan dono. 18Utoriinapa Tominkaru ati aonaa kizi usha'apan amazada wadidiizon dono!^m 19Usha'apanum kau'an wuru'u kichana'iki-kii

kida'oraz aimaakan sha'apan dono, powa'a'o nii zii manawun ukichana'iki-kian aimaakan sha'apa'o, amazada sakadin-kizi iki'o ai, na'iki kai'i aimaakan sha'apan ai. Na'iki aona'o nii aimaakan sha'apan na'apa powa'a koshan. 20Mazan Naobanai awutapadan nii wuru'u usha'apan kamoon kidaz, aonaan an mani, aona'o nii bauda'apa pidan kaku-pan. Upidanannao kaina'an idi'o wuru'u uwutapadanuz kamoo kida. 21Uruu dono, na'ia'oram pidan kian an pu'ati, ‘Putukapa, di'i Christ!’ⁿ oo ‘Putukapa, kindi'ii zu'u!’ mana'a pa'i pumishida'ana'a uruu. Aonaa mishi'o mani wuru'u. 22Dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii kaawan nii, ĩmarii-dapa'anan pidannao karikaonan. ĩsha'apatan nii umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kida'o nii pidan ĩtanawata-kinaa nii Tominkaru pidanannao pana'iti, ĩturuan an mazan. 23Uzaudin kizi pa'! Őkowaadan u'ati ipai wuru kida'a, usha'apan ua'ia'o zii wuru'u.

Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin dau'o

(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

24“Na'apain uruu dono kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan dauna'an, kamoo marutan nii na'iki kauzu aona'o nii ukanadan powa'a. 25Wizinao kida waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimaakan

^l 13:14 Daniel 11:31   ^m 13:18 amazada wadidiizon dono: kichana'iki-kii manawun chi'ikapa-karu amazada wadidiizon dono. English ida'an udakota-ka'o ‘winter.’
ⁿ 13:21 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan. ²⁶Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa, uwa'atin nii isha'iz bii an, umanawunu'o ma'ozaka-karu na'iki umanawunu'o konaunama-karu ida'an. ²⁷Udyuudan nii pa'angelinnao ipai amazada shakaru ii aka, imi'i baara ana'oraz, ĩkasaba'uka kizi ipai Tominkaru zaamatanii papidanannao nii.

²⁸“Marii kizi fig kadunaa tominapa-kidan pugaru. Putukapan dono ukadunaa pa'ishizo-dinan na'iki pa'ina'o uanaba sodi kida koditan, puaitapa pidan paowinpan kamoo maonapatan wuru'u. ²⁹Na'apa kapam kichana'iki-kia'o aimaakan kida sha'apan dono, puaitapan nii ōkaawa'azon kamoon maonapatan naa wuru'u. ³⁰Ōkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³¹Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatanan nii, mazan ōparadan kida aona'o nii na'apainim umainaabatanan.

*Ukaawan kamoon, aonaa
uaitapa-kao*

(Matthew 24:36-44)

³²“Aona'o nii bouda'apa pidan aitapan na'apainim nii oo na'iam nii kamoo wuru sha'apanu'u, aona'o nii Angelnao aokazi ia'o oo Tominkaru Dani aitapan, soo Tominkaru'o nii aitapa pa'anaz. ³³Puawunuutapa, puzaudin, usha'apanum kau'an aona'o nii puaitapan na'apainim nii wuru sha'apanu'u. ³⁴Pidan makon kawanu'o padapu iki na'iki

uwa'akan papoitorunao awunuutapa'o niizu, ipai ukakaudin-kizitan ĩdyaun, na'iki udyuudan taapa'o nii paniinom mashaapan zaudinapa. ³⁵Puawunuutapa, ukau'an, aona'o nii puaitapan na'apainim nii kadapu'o kaawan powaa ati, panaadon wachuupunin oo tomunzikon, oo kuruku ka'aranpanin, oo kamoo koditanin. ³⁶Ukaawan dono masha'apakiaka, aonaa kizi pa'i uikodan puda'awupan. ³⁷Na'apam ōkian u'ati aizii, ōparadan ipai pidan ati'o wuru'u: ‘Uzaudinapa!’ ōkianuz.”

*Jesus zowau kaduunuu-kao
Bethany ii*

*(Matthew 26:1-16; Luke 22:1-6;
John 11:45-53; 12:1-8)*

14 ¹Uruu dono dya'utam kamoo baokopainpauzokaru kamoo kaawan ua'ii, na'apain Jewnao nyukunuitapauzon pakazannaatauzo-kao kamoon, Egypt Baara sannao ai, na'iki na'apain bread nikauzo-kao mawiki'ina'o. Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kinaori dau'u dawatan na'apam kizi pazaamatan Jesus pidannao daida'an, ĩaipan pazowiinuzu. ²Mazan ĩkian, “Aonaa kizi pa'i washa'apatanuzo baokopainapa-karu dono, panaadon wato'orataaka-kidan pidannao pa'atiaaka na'iki wa'ati kapam.”

³Na'apain Bethany ia'o Jesus, Simon, kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi dapu ii. Jesus aroapatinan pu'u, zun morotan

ona'akapanii moto sodi, kuba idi'o utoma-ka'o, paida'o kaduunuribai kawinipina'o idi, nard kia'o udakota-ka'o. Oda'atan moto sodi, udauna'an oshootan naa wuru'u kaduunuribai Jesus zowau di'iti. ⁴Pabi'i kida pidannao na'a'o to'oran, ikian pa'atiaaka, "Kandii ni'o kaduunuribai wakuda-ka'o? ⁵Turu'a'o padamata usellii-ka'o dobata 300 wizi'i kida'o puraata^o ai, udauna'an uwini'pinaa taa-ka'o pataka'utinainao ati!" Idakoopan kapam oroo wuru'u ina'apanuz.

⁶Mazan Jesus kian i'ati, "Marina'a oroo! Kanom nii unyukunuitapanuzo? Kaimana'o wuru'u osha'apataniaz o'ati. ⁷Karikaonanu'o nii pataka'utinainao pidannao na'an unao tuma, turua'o nii ukaminka'utan idyaun uaipan kawana'ati. Mazan o'garu aona'o nii onan' an utuma karikaonan. ⁸Osha'apatan pasha'apata'azoonii; oshootan kaduunuribai omada di'iti, ominziwatan onanaa odidaka'o ua'ii. ⁹Aizii mishi'o okian u'ati, na'iam dono Kaimana'o Kuwai kowaada-ka'o ipai amazada kawana'ati, wuru'u osha'apataniaz o'ati kowaada-ka'o nii onyukunuitapakinoo nii."

¹⁰Udauna'an Judas Iscariot, uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o makon faadaanao zowaunaanao di'iti, ukaakapa'anan Jesus i'ati. ¹¹Iabatan idi una'apan, sariapa ikonaukian. Na'iki ikian itaan nii puraata u'ati. Uruu dau-

na'an udi'itinpan naa na'apam kizi pakaakapaan Jesus i'ati.

Ubaokapan naa Jesus aroopan

Passover Kamoon dono

(Matthew 26:17-30;

Luke 22:7-23; John 13:21-30;

1 Corinthians 11:23-25)

Mark

¹²Aizii kiwiitapa'o kamoo Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-ka'o Kamoon kida dono, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-ka'o Passover wanyukunuunaa nii. Uruu idi Jesus tominapa-kidaniinao pishaanuzu. Ikian u'ati, "Na'iam nii puaipan waminziwaka-kidan Passover wanyukunuunaa?"

¹³Uruu dono udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ukian i'ati, "Umako donoi iti, na'ii uikodapan nii daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an. ¹⁴Uda'an uruu atii kabaun iti, umorota-kiziz. Na'ii upishaa kadapu'o, na'iki ukii pa'i u'ati, 'Watiichaan kian, na'ia'oram dii kabaun nazoo putaan nii u'ati, unika-kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa patominapa-kidaniinao tuma?' ¹⁵Udauna'an kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo na'iki doko'a'o kapam, minziwata-kariwai'i naa unazoo aroapa-karu ua'ii. Na'ia'a naa pa'i uminziwata ipai aimakaan wa'ati."

¹⁶Udauna'an wunaou'u dya'utamainaoz mako'okan naa donoi iti. Ikaawan na'iti, na'apa mishi ipai aimakaan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi

^o 14:5 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu kaudin-karu winipinaa.

Jesus na'iki Apostlenao sakanatan awauta miisa ida'a (14:18)

na'ia'a naa ìminziwatan Passover wanyukunuunaa.

¹⁷Aizii kamoo tipitan daunan, uru'u naa Jesus kaawan 12 patominapa-kidaniinao tuma. ¹⁸Ìaroapatinan pu'a'a naa miisa^p ida'a, Jesus kian ì'ati, "Mishi'o òkian, bauta'apa pidan unao bii iki'o aroapatinano òtuma zaamata-kidan nii ògaru òtarubanao ati."

¹⁹Sariapa ìmanaunama'akan kida na'iki ìpishaanuzu padawu'ati-aaka kida. Ìkian u'ati, "Aonaa mazan ògaru mani, mishii?"

²⁰Sariapa Jesus kian ì'ati, "Bauta'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka òtuma. ²¹Daonaiora Aokazi Iki'o mawa-

ka'o nii na'apa Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun wuru pidan baiapanu'u zaamata-kida'o ni'oraz Daonaiora Aokazi Iki'o patarubanao ati. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon."

²²Ìaroapatinan pu'u, uzaamatan bread na'iki utoriinpan Tominkaru ati udau'an. Udauna'an udu'uubi'ian bread na'iki utaanuzu ìkawana'ati, na'iki ukian ì'ati, "Unika, ònanaa wuru'u."

²³Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapan-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaanuzu koshan ì'ati na'iki ipai ìtuzan koopo di'iki.

P 14:18 miisa: English ida'an, table.

24 Jesus kian, “Di'ora'a òizain shoota'o ni'oraz iriba pidannao ati, uruu wuru'u kainaabata'o ni'oraz mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati.^q 25 Òkowaadan u'ati, aona'o nii powa'a òtuzan wine, atii diina'iti'o nii zii òtuzan pa'ina'o wine pa'an Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi ii!”

26 Uruu dauna'an ìkunuian kunui Tominkaru ati, udauna'an ìmakon Olive Naawa iti.

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru

(Matthew 26:31-35;

Luke 22:31-34; John 13:36-38)

27 Jesus kian ì'ati, “Ipa'i'o nii uwa'akan ògaru, na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a:

‘Òzowian nii kaznizonao

taapiki,

na'iki ipai'o nii kaznizonao

makoodanainan pana'iti

kida,' kia'oraz.^r”

28 Mazan òkadishita-kida-ka'o dauna'an òmawaka-kizi iki, òmakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti.”

29 Peter kian u'ati, “Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan ògaru, aona'o nii òwa'akan pugaru!”

30 Jesus kian Peter ati, “Òkowaadan nii pu'ati, kuruku ka'aranpan ua'ii itamau aizii aiwaka'an, idiki-nau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ògaru.”

31 Powa'a zii Peter ma'ozaka-

dinan, ukian, “Aonaa na'apainim nii òkian aonaa òaitapan pugaru, atii òzowii-ka'o putuma!” Ipa'i ba'oran tominapa-kida-kariwainao, na'apa kida ìkian kapam.

Jesus toriinpan Gethsemane ii

(Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46)

32 Udauna'an ìkaawan amazada Gethsemane kia'o udakota-ka'o di'iti, na'ii Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Usakanatapa zii da'a'a òtoriinpa'anan pu'u di'itanpu'u.”

33 Una'aka Peter, James, na'iki John patuma. Udauna'an tuukii ukasha'oran, udopian panyukunuu ii. 34 Ukian ì'ati, “Tuukii manawun ònyukunuu kasha'oran dikintan ògaru, mawaka-karu di'iti manawun òabatanuz. Una'a da'a'a, upokodapa pa'i.”

35 Masakauda'u umunapon umako'okan ì'ai, uwashatinan paawun baara ikinapu, imi'i baara iti, na'a'a naa utoriinpan, aonaa padamata uaipan pabaiaapan pataka'utin-karu. 36 “Paapaa, Òdaru, ipai aimaakan masha'apannaa pu'ati. Turuu pudobata-kidan wuru'u òbaiaapa'azooniaz ò'ai. Mazan aonaa òaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an.”

37 Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ìdyaun da'awu'u naa. Ukian Peter ati, “Simon, puda'awun wuru'u? Aonaa puka'iitan pupokodapan masakauda'u karikaonan?”

Mark

^q 14:24 Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati: uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. ^r 14:27 Zechariah 13:7

³⁸Jesus kian ï'ati, "Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi oia'o tiwaa-kidapan unao. Udorona min-ziiwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan."

³⁹Udauna'an ukiwan koshan patoriinapa-kizi iti, na'apa koshan utoriinpan kiwiitapa'o kawan. ⁴⁰Uruu dauna'an ukaawan koshan patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ïdyaun da'awu'u naa; aonaa ïka'iitan papokodapan. Na'iki aonaa ïaitapan na'apam pakian u'ati.

⁴¹Ukaawan dono ï'lida'ati idikinautan ida'a, ukian ï'ati, "Pakawan zii uda'awupan usookapan zii? Turua'a naa! Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati. ⁴²Ukadishita'a naa, wamako'o naa. Utukapa kaawa'a naa kaakapa'oraz ôgaru!"

Jesus zaamata-ka'o daua'o

(Matthew 26:47-56;

Luke 22:47-53; John 18:3-12)

⁴³Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 utominapa-kidaniinao bii iki'o. Utuma iriba pidannao kamarian-tinpainao na'iki ka'utapainao pazowiin kida kaawan. Wunao dyuudaniinaou'u faadaanao zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao. ⁴⁴Aizii wuru'u kaaka-paamikitina'oraz kakinaotani'i naa wuru'u tarubainaouz. Ukian ï'ati, "Pidan ôkissitaniaz, uruu wuru'u uaipaniaz. Uruu pa'i uzaamata

na'iki una'aka'a naazu."

⁴⁵Judas makon sariapa Jesus di'liti, ukian u'ati, "Tiichaa." Na'iki ukissita'akan naazu. ⁴⁶Uru'u naa ïzaamata'akan Jesus.

⁴⁷Mazan bouda'apa pidan na'a'o ukadishitapan so'otan pamarian usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain. ⁴⁸Sariapa Jesus paradan ï'ati, ukian, "Kandii nii uwa'atin ôdau'ati, una'akan umarian na'iki uzowiin kida, uzaamata-kinnaa nii ôgaru; zowii-miki nii utaapan ôgaru? ⁴⁹Ipai kamoo ôkakinaopauzon unao Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa uzaamatan ôgaru. Mazan marii saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a'oraz mishiinan." ⁵⁰Udauna'an ipai utominapa-kidaniinao kidoopan, ïwa'aka'akan naa uruu.

⁵¹Pa'ina'o zii daonaiora da'apatinan Jesus dawu'ati, aona'o ukaiwadapan kamicha, soo ushibatapan pamada kamicha idin idi karikaonan. Tarubainao tiwaan pazaamatanuzu, ⁵²mazan udima'akan ï'ai makamichan-daun, uwa'aka'akan naa pashibirinaa kamicha idin ïtuma.

Jesus tiwaa-kidapa-ka'o

(Matthew 26:57-68; Luke 22:54-55,

63-71; John 18:13-14, 19-24)

⁵³Na'iki'o ïna'akan Jesus Umanawunu'o Faadaa dapu iti. Na'ii ipai faadaanao zowaunaanao, ipai kazowautapainao Jewnao, na'iki ipai tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baokopatinan. ⁵⁴Peter na'iti umakon udawu'ati munapo

uwa'akinpan, udauna'an umorota'akan naa Umanawunu'o Faadaa dapu panibazooti iti. Na'ia'a naa usakanatapan awunuutapainao kabaun tuma uwiichadinpan tikazi di'iti.

⁵⁵Uru'u naa faadaanao zowuanaanao na'iki ipai ba'orainao kootowapa-kidauzonao pidannao tiwaan paikodan kowaada-karu nii dikauda'o Jesus sha'apatan pazowii-kida-kinna niizu, mazan aonaa ikodan. ⁵⁶Iriba pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan pana'a kida iparadan karikaonan. ⁵⁷Udauna'an ba'oran pidannao kadishitan imariidinan Jesus dau'u, ikian, ⁵⁸“Waabatanii ukian kaikapa'a: ‘Okaboobi'ian nii wuru'u Tominkaru Dapuz pidannao tomaniaz, idikinauda'u kamoo dauna'an okadishita-kidan nii ba'oran, aonaa pidan tomanii mani.’” ⁵⁹Inao kapam pana'a kida iparadan karikaonan.

⁶⁰Umanawunu'o Faadaa kadishitan ikanaapu ati, upishaan Jesus kaikapa'a: “Aona'o nii pudako'atin kaiwuru'u iparadan pudau'oraz?” ⁶¹Mazan Jesus mashaapan mashaa, aonaa uparadan. Powa'a koshan Umanawunu'o Faadaa pishaan uruu, “Pugaru mishi Christ, Kaimana'o Tominkaru Daniz?”

⁶²Jesus kian, “Mishi ogaru wuru'u. Utukapan nii Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru umanawunu'oraz diwa'ora antanapu; utukapan nii kapam uwa'atin isha'iz tuma aokazi iki!”

⁶³Jesus na'apan idi, sariapa Umanawunu'o Faadaa kuzuu-

ta'akan pakamichan pato'oran idi, “Aona'a naa waaipan ba'oran paradan powa'a! ⁶⁴Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru. Ukau'an na'apam ukian?” Ipai ikian, usha'apatan idi na'apa'oraz oia'o, marii uzowii-ka.

⁶⁵Pabi'i kida pidannao na'ainao sopitan pazaadako Jesus di'iti. Ishibatan uawun, udauna'an izowitanuzu. Ikian u'ati, “Kanom zowita'oraz pugaru?” Na'iki watchmantapainao na'aka'akan naaz, ita'iautapaanan naa uruu kapam.

Peter kian aonaa uaitapan Jesus
(Matthew 26:69-75; Luke 22:56-62;
John 18:15-18, 25-27)

⁶⁶Peter na'ian pu'u Umanawunu'o Faadaa panibazooti baara ii, bauda'apa poitoruiaba kaawan na'ati. ⁶⁷Otukapan dono Peter tanaapatinan tikazi ida'a, sariapa oawunuupa'akan u'ati. Okian, “Pugaru na'ia'o kapam Jesus Nazareth san tuma. Mishii?”

⁶⁸Sariapa umariidina'akan. Ukian o'ati, “Aonaa oaitapan kanom dau'ana'o wuru'u pukadakotinanuz.” Uruu idi umakon paniinom iti. Uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan naa.

⁶⁹Poitoruiaba tukapan uruu na'ii, sariapa okian koshan na'ainao kadishitapan ati, “Mishi'o uruu iminauda'u!”

⁷⁰Mazan Peter mariidan idyaun koshan.

Masakauda'u uruu dauna'an kadishitapainao na'a pishaan naa Peter koshan. Ikian, “Mishi'o pugaru

Mark

ĩminauda'u, pugaru kapam Galilee Baara san.”

⁷¹Udauna'an Peter kian, “Na'apam òkian mishi'o wuru'u! Marii Tominkaru pataka'utan ògaru òmariidinan an! Òkian, aonaa òaitapan kanom dau'ana'o wuru'u ukadakotinanuz!”

⁷²Uru'u naa kuruku ka'aranpan naa koshan itamautannaa; sariapa Peter nyukunuuan na'apam Jesus kiauzon da'i pa'ati, “Kuruku ka'aranpan ua'ii itamau, idikinau'o nii pukian aonaa puaitapan ògaru.” Na'iki'ora'a naa uzaada'akan tuukii.

Jesus na'aka-kao Pilate di'iti

(Matthew 27:1-2, 11-14;

Luke 23:1-5; John 18:28-38)

15 ¹Chaapi'ikiiman, faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki ipai koto-wapa-kidauzonao pidannao tuma. Īnaou'u naa baokopatan padi'itinnan kadimana'o ida'an na'apam kizi pasha'apatan uruu. Uruu dauna'an ĩdodotan Jesus anoba kida chain idi, na'iki'o ĩna'akan naazu Pilate di'iti. ²Na'ia'a naa Pilate pishaanuzu, ukian Jesus ati, “Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?”

Jesus kian u'ati, “Na'apa'o kai-wuru'u pukianuz.”

³Udauna'an faadaanao zowaunaanao kian Jesus dau'an, “Usha'apatauzonii iriba oii kida'o aimaakan.” ⁴Udauna'an Pilate pishaan koshan Jesus, ukian u'ati, “Aonaa na'apam pukian puka-

zannaatin-kinaa nii? Puabata na'apam ĩparadan kida pudau'an.” ⁵Mazan aonaa na'apam Jesus kian powa'a. Uruu idi Pilate di'itinnan tuukii.

Pilate dyuudan Jesus zowii-kao

(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25;

John 18:39—19:16)

⁶Ipai wunu, wuru kaawan dono'o baokopainapa-karuz (ĩnyukunuitapauzonuz da'i pakazannaatauzo-kao kamoon), Pilate kodita-kidauzonii bouda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aipan kawana'ati da'i. ⁷Uruu dono kaina'a'o pidannao mizaataakapauzonao tiwautauzo pawataan Romannao pawiiizi ai, na'iki ĩzowiinii pidannao; uruu idi ĩtaraa-kao. Ībii'i kaina'a pidan Barabbas kia'o u'uu. ⁸Ipai kasaba'ukinpainao pidannao wa'atin Pilate kanaapu ati, ĩpishaan uruu ĩaipan ukodita-kidan bouda'apa taraapa-kariwai pidan, na'apa usha'apatauzonii kawana'ati ipai wunu. ⁹Pilate pishaan ĩnao, “Uaiapa sha'a òmuudan na'iki òkodita-kidan wuru'u Jewnao naobanaaz?” ¹⁰Uaitapan idi'o wuru'u faadaanao zowaunaanao kishauzin wuru'u ĩkaakapaanuz Jesus u'ati. ¹¹Mazan faadaanao zowaunaanao dyuudan ipai pidannao pishaan Pilate, ĩaipan Barabbas kodita-kida-kao. ¹²Pilate kian koshan kasaba'ukinpainao pidannao ati, “Na'apam mooko uaipan òsha'apatan wuru'u Jewnao naobanaa, king ukii kiziz?”

¹³Ipai ĩparadan diiwa'o ida'an koshan Pilate ati, ĩkian, “Marii

utauka-kaos Cross di'iti!"

14 "Kanom mooko oia'o nii usha'apatan?" Pilate kian.

Powa'a zii manawun ïdiwadan paparadan, ïkian, "Marii utauka-kaos Cross di'iti!"

15 Pilate aipan idi pakaimandan wuru'u iriba'oraz pidannao nyukunu, uruu idi ukodita-kidan naa Barabbas ï'ati taraa-kizai iki. Uruu dauna'an uduyudan soldyaanao ba'izian Jesus atii shashota umada, na'iki uduyudan naa kapam ïtaukanuzo Cross di'iti.

Soldyaanao banikiitan

Jesus

(Matthew 27:27-31; John 19:2-3)

16 Na'iki'o soldyaanao morotakidan Jesus Romannao dapunaa nazo iti, na'ii ïdapadan ipai baokopa ba'orran soldyaanao. 17 ïkaiwada-kidan wuza'o chaakita Jesus ati, udauna'an ïtoman kowamai kawanu'o kaiwada-karu kadunaa idi, udauna'an ïmuudan naazu uzowau paawa ati. 18 ïbanikiitan Jesus kaikapa'a, ïkian, "Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!" 19 ïba'iziinuzo pazowau an kida atamun idi, ïsopiautapanuzo, ïkodoru'ukan na'iki ïdawukan ukanaapu ati. 20 ïpaian dauna'an pabanikiitan Jesus, ïso'otan naa wuru'u wuza-za'oraz chaakita u'ai, ïkaiwada-kidan ukamichan powaa iti u'ati. Uruu dauna'an ïna'akan naa uruu, ïtauka'anan naazu cross di'iti.

Jesus tauka-kaos Cross di'iti

(Matthew 27:32-44;

Luke 23:26-43; John 19:17-27)

21 ïmakopa-kizi an ïkodapan pidan Simon kia'o u'uu, Cyrene san, uruu Alexander na'iki Rufus daru. Soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossannaa. 22 ïna'akan Jesus Golgotha iti, (amazada Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u udakota-kaos). 23 Na'ia'a naa ïtiwaan patuza-kidan u'ati wine, kawiki'ita-kariwai kibia'o myrrh aiba idi, mazan aonaa Jesus tuzanuzo. 24 Udauna'an ïtaukan naa Jesus cross di'iti. Udauna'an ïbuutan naa ukamichan pakawana'ati kida, ïmakinaotan makinaonii ïtukapa'azon na'ia'oram nii kida, bauda'apa'o pidan zaamatan.^s 25 Doko'o za'ora'a naa kamoo chaapi'iki wuru'u ïtaukanuzo Jesus cross di'iti. 26 Kaina'a saada-kariwai ïmanamikitin-kinaa, "Dii wuru'u King, Jewnao ati," kii. 27 Na'a udazaba'a ïtaukan kapam dya'utam koidimikinao, bauda'apa udiwa'oran antanapu na'iki ba'oran uwashabaron antanapu. 28 [Kaikapa'o ida'ana'a saada-kariwai kaarita ida'a'oraz mishiinan, "Oia'o pidan kawanu'o utukapa-kaos,"^t kia'oraz.]^u

29 Pidannao dobaapainao kida udazaba an banikiitanuzo, ïwa'uan pazowau, "Kasha'a!" ïkian. "Pukian pukaboob'ian nii Tominkaru Dapu, udauna'an pukadishita-kidan niizu idikinautan kamoo dauna'an.

Mark

^s 15:24 Psalm 22:18   ^t 15:28 Isaiah 56:12   ^u 15:28 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

³⁰Aizii putoka'a naa pucrossan-naa di'iki pukazannaatina'a naa puaipan ati!"

³¹Na'apa kapam faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u banikiitan Jesus, iikiitaakaan pa'atiaka kida, "Ukazannaata ba'oran pidannao, mazan aonaa turuu ukazannaatinan paaipan ati.

³²Watukapa kizi Christ, wuru'u king, Israelitenaonobanaaz token aizii Cross di'iki, uruu ida'an kizi wamishidan uruu!" Upu'u zii kapam wunao dakoopan uruu'u, taukakariwainaouz udazaba'a.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56;

Luke 23:44-49; John 19:28-30)

³³Sakitapa kamoo di'iki, ipai amazada maruta'akan, atii daawadata kamoo. ³⁴Udauna'an aka, uruu' naa Jesus kadakon diiwa'o ida'an. Ukian, "Eloi, Eloi, lema sabachthani?" Kaikapa'o wuru'u ukianuz: "ŌTominkarun, ōTominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan ōgaru?"

³⁵Ba'orainao pidannao kadishitapainao udazaba'a abata wuru'u uparadanuz. Sariapa ikian, "Aushaa uabata, udapadan pa'ida'ati prophet Elijah." ³⁶Sariapa bauda'apa pidan dima'akan, udamotan sponge kama'o riwunii di'iti. Udauna'an usawadan naa Jesus dako itiz atamun saba ida'an. Sariapa

ukian, "Mashaapa zii! Watukapa kizi panaadon Elijah wa'atin nii utoka-kida'ananuzu."

³⁷Udauna'an Jesus kadakon ma'ozaka'o ida'an, uruu mawaka'akan naa. ³⁸Na'apain na'a'o udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii," sariapa ukuzuuta'akan pazikon an doko iki atii apowa iti.

³⁹Na'a'o soldyaanao zowaunaa kadishitapan Jesus kanaapu'u. Utukapan idi na'apam Jesus mawakan, sariapa ukian, "Mishi'o mishi Tominkaru Danin wuru'u di'ora'a pidana'a."

⁴⁰Na'a'o kapam zunnao munapozaa iawunuutapan. Ibi iainao na'ii Mary, Magdala sanaaba; na'iki ba'oran Mary, oroo James na'iki Joseph daro; na'iki Salome. ⁴¹Īnao da'apatinainao Jesus ukaudinankan dono'oraz Galilee Baara ii, na'iki ĩnao kaminka'uupauzoz da'i uruu. Na'iki iriba kapam baokoinao zunnao na'ii, wa'atiinao utuma Jerusalem ati.

Jesus dida-kaō

(Matthew 27:57-61;

Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁴²Wachuupun di'iti'i naa, uruu dono minziiwatin-karu kamoo kapam wuru'u, ba'oran kamoo tanna, uruu Sookapa-karu Kamoon. ⁴³Kaina'a Joseph Arimathea san, na'iki uruu umanawunu'o nii pidannao taapan, na'iki uruu zaudapa'o

▼ 15:38 udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii: Putukapa kaarita token ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

kapam Tominkaru Naobanai-tinan kamoon kaawan. Kamoo tipitan ua'ii uma'ozakada'akan panyukunu na'iki umakon, upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an.

⁴⁴Sariapa Pilate di'itinpan, uabatan idi Jesus mawaka'aka'a naa. Sariapa udapadan soldyaanao zowaunaa na'iki upishaanuzu, ukian u'ati, "Mawaka'aka'a naa mishi Jesus?"

⁴⁵"Oo, mawaka'aka'a naazu," ukian u'ati. Uruu idi'i naa Pilate taapada Joseph na'akan Jesus nanaa.

⁴⁶Uruu idi Joseph torian naa kawinipina'o kamicha mada, na'iki utoka-kidan naa Jesus nanaa. Udauna'an upapidan naazu kamicha mada idi, na'iki umuudan naazu kichada-kariwai kuba nazo ii. Udauna'an utarata'akan naaz

Jesus nanaa na'aka-ka'o kuba uun, kichada-kariwai baaranai nii di'titi (15:46)

udaru'o kuba idi. ⁴⁷Mary Magdala sanaaba na'iki Mary Joseph daro tukapanii na'ia'oram Jesus nanaa muuda-ka'o.

*Jesus kadishitan
pamawaka-kizi iki*

*(Matthew 28:1-8; Luke 24:1-12;
John 20:1-10)*

16 ¹Sookapa-karu Kamoo dauna'an, Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary James daro, na'iki Salome torian kaduunuribai ikaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. ²Udauna'an chaapi'ikiiman, Sunday dono kamoo koditanin, uru'u naa imakon baaranai iti. ³Imakopaanan pu'u dunapota, ipishautaakaan pa'atiaaka kida, ikian, "Kanoma'o nii kidu'uka kuba wa'ati paniinom iki?" ⁴Usha'apanum kau'an udaru'o wuru'u kubaz. Udauna'an imaonapatapaanan pu'a'a naa na'iti, itukapa wuru'u kuba tuu'uzuz kida'uka'aka-kaoa'a naa.

⁵Imorotanaakan pu'u ka'unaru nazo iti, sariapa itukapan pa'ina'o zii pidan sakanatapan padiwa'ora antanapu, ukaiwadapanii baraka'o kamicha za'aba'i, na'iki sariapa itarian. ⁶Mazan ukian i'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Oaitapa udorotapan Jesus Nazareth iki'oraz, tauka-kariwaiz cross di'iti. Uruu kakuda'aka'a naa, aona'a naa uruu nii da'a'a. Utukapa, da'a'a tawuru'u umuudauzo-kaoz.

⁷"Aizii ukowaada'ana'a naa di'ora'a kuwai, Peter na'iki ba'oran utominapa-kidaniinao ati. Ukowaada i'ati kiwiita'o ni'i naazu Galilee

Mark

Baara iti. Na'ia'o nii itukapan uruu tawuru kawana'ati'i uparadauzonuz da'i i'ati," ukian. ⁸Udauna'an ikodita'akan baaranai iki idima'akan naa powaa iti. Tuukii itariidinan atii naka-nakaa idyaun, aona'a naa ika'iitan pakakuwaapan patarian idi.

**[Kotua'o saada-kariwai Mark
kaaritan ipain kaikapa'a]**

***Jesus aidinan Mary
Magdala sanaaba ati***

(Matthew 28:9-10; John 20:11-18)

⁹[Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki Sunday chaapi'iki, kiwiin uaidinan Mary Magdala sanaaba ati; oroo di'iki'o ukodita-kidauzon da'i 7 oia'o doronainao. ¹⁰Udauna'an omakon okakuwaapa'anan uminauda'uitapaniinao ati, pakawan zii i'zaadinan pakasha'oran idi. ¹¹Mary kowaadan naa i'ati patukapan Jesus, kaku-da'a naa uruu, mazan upu'u aonaa imishidan oroo.

***Jesus aidinan dya'utam
pada'anpikinao ati***

*(Matthew 28:16-20; Luke 24:13-49;
John 20:19-23; Acts 1:6-8)*

¹²Uruu dauna'an, Jesus aidinan dya'utamainao ati, imakopan pu'u ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, mazan aonaa itaitapanaatanuzu. ¹³Na'iki'o sariapa i'kiwan powaa iti ikakuwaapan baokoinao ati, mazan aonaa imishidan ikuwaa.

¹⁴Uruu dauna'an Jesus aidinan ¹¹patominapa-kidaniinao ati, i'aroapatinan pu'u. Uto'orauazon idyaun imamishidikan na'iki idadaradan idi panyukunuu tuukii manawun, aonaan idi imishidan utukapikinao paradan. ¹⁵Na'apain ukian i'ati, "Umako ipai amazada kawana'ati ukakuwaapa'an kizi Kaimana'o Kuwai dau'u ipai pidannao ati. ¹⁶Kanom mishida'o na'iki chikaawunuina'o kazannaata-karu nii; kanom aona'o umishidan pataka'uta-kaou'o nii. ¹⁷Mishidainao taa-kaou'o nii ima'ozakan isha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimakaan; ikodita-kidan nii pidannao ai oia'o doronainao kida o'uu ida'an; itaitapan nii paparadan bakadun parada-karu kida; ¹⁸izaamatan an kowazaz oo ituzan an mawakinai riwunii, aona'o nii isha'apan; ipishatan nii karinainao paka'u idi, kakuda'o nii idyaun."

Jesus makon Aokazi iti

(Luke 24:50-53; Acts 1:9-11)

¹⁹Jesus ipaian dauna'an pakadotinan i'ati, una'aka-kaoa'a naa aokazi iti. Na'ii usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu. ²⁰Uruu dauna'an tominapa-kida-kariwainao makon naa, ikakuwaapa'anan naa Kaimana'o Kuwai dau'u ipai amazada kawana'ati. Uruu dono Naobanai kaudinan idi ituma, mishi'i naa mishi isha'apatan umanawun kida'o aimakaan pidannao mishida-kinaa nii.]^w

^w 16:9-20 Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a kaarita'a, wuru'u verse 9-20 ida'a'oraz.

**[Ba'oran saada-kariwai Mark
kaaritan ipain kaikapa'a]**

⁹⁻¹⁰ [Sariapa zunnao makon
ĩkowaada'anan kuwai dyuuda-
kariwaiz ĩkowaadan, mazaan aonaa
ĩkowaadan ipaiz. Uruu dauna'an

Jesus dyuudan patominapa-kida-
niinao ipai amazada kawana'ati
ĩkowaada'an kizi kaimana'o na'iki
karikaonanu'o kuwai, wuru'u
karikaonanu'o kazannaatin-kinai
daua'oraz.]^x

Mark

---

^x **16:9-10** Aonaa ipai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a masakauda'u'oraz saada-kariwai.